WERINON

Historische Kring • Nederhorst den Berg

Najaar 2022 • Nummer 104

HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

Bestuur

Voorzitter	Ton Kuijs
Secretaris	Ans Baar
Penningmeester	Petra van 't Klooster
Leden	Jan van Wijk
	Hans Stalenhoef
Erevoorzitter	Jaap Jansen

Post- en bezoekadres	Historische Kring Nederhorst den Berg Blijklaan 1, 1394 KA Nederhorst den Berg
Redactiecommissie	Gerard Baar Mark Hilberts Coen Meerbeek
Fotobewerking	Teus van de Kemp
Vormgeving	Theo Cozijn
Computerbeheer	Franck van Zijl
Webmaster	Marjolein Meerbeek
Ledenadministratie	Coen Meerbeek, ledenadministratie@historischekring.nl
Lidmaatschap	€ 20,- en € 25,- (postadressen) per persoon per jaar. bankreknr. NL30 RABO 0328 2241 38
E-mail post	Jan van Wijk
E-mail-adres	info@historischekring.nl
Internetadres	www.historischekring.nl
Informatie en documentatie	Donderdagavond van 19.30 tot 21.30 uur Sociaal Cultureel Centrum, Blijklaan 1, Nederhorst den Berg
ANBI-status	Vanaf 1 januari 2021 is de HKN officieel aangemerkt als algemeen nut beogende culturele ANBI.
ISSN 1389-319X	

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur. De redactie is bij het samenstellen van deze Werinon zorgvuldig te werk gegaan. Getracht is rechthebbende van afbeeldingen te achterhalen. Mocht U desondanks een afbeelding in deze Werinon aantreffen waarvoor U als rechthebbende geen toestemming heeft gegeven, dan wordt u verzocht dit aan de redactie kenbaar te maken.

Foto omslag *De Torenweg rond 1960.*

Nederhorst den Berg
Historische Kring

Opgericht januari 1988 Jaargang 31 Najaar 2022 nummer 104

Inhoud

Van de redactie	*Gerard Baar*	2
Mededelingen en berichten	*Ans Baar*	3
Hoe men in Muiden een gemaal bouwde... en vervolgens weer sloopte... (slot)	*Hans Clever*	5
Daar bij die molen, die mooie molen...	*Gerard Baar*	11
Feest vanwege honderd jaar Brandweer in Nederhorst den Berg	*Gerard Baar*	12
Monumentendag 10 september 2022	*Gerard Baar*	14
10 jaar Sociaal Cultureel Centrum	*Gerard Baar*	14
De Muziektent op het Plein	*Gerard Baar*	15
De wereldzeeën over	*Mark Hilberts*	19
Otte Andela, zoon van een Horstermeerpionier	*Gerard Baar*	25
De eerste tonnen zand voor de Dam liggen er	*Gerard Baar*	26
De wilde ijsclub	*Gerard Baar*	27
Een antwoord op de rectificatie van ''t Slagertje'	*Gerard Baar*	28
Nederhorst den Berg aan Zee	*Gerard Baar*	29
Winterhulp Nederland (2)	*Claudette Baar*	30
Het Rampjaar en de Hollandse Waterlinies	*Gerard Baar*	31
Vroeger en nu wandeling, de oude machine	*Gerard Baar*	34
Horstermeer 140 jaar	*Gerard Baar*	36
De Vecht als verbindende schakel in de geschiedenis van onze familie De Jongh (deel II)	*Cees de Jongh*	37

Namens de redactie

Gerard Baar

Het najaar heeft bezit genomen van bijna alle dagen die ons tot aan de jaarwisseling resteren. Die periode van het jaar is net zo onvoorspelbaar als de inhoud van de Werinons. Hans Clever besluit zijn uit de vergetelheid gerukte relaas over het gemaal in Muiden. Dit moest een einde maken aan de veelvuldige overstromingen van de Vecht.

Het op 30 december 1931 geplande feestelijke in werking zetten van het gemaal had aan een zijden draadje gehangen, want de rivier bevatte tot vlak aan die dag toevallig net te weinig water. Een paar buien brachten redding. Je kunt zeggen dat de geschiedenis zich herhaalt, want de extreem droge zomer van dit jaar gaf ook volop problemen. De grondwaterstand liep met sprongen terug naar een niveau dat fataal kon worden voor op houten palen gebouwde huizen. De drinkwatervoorziening kwam zelfs in gevaar, mede door de lage stand van de rivieren.

In het artikel over het Sociaal Cultureel Centrum breng ik te berde dat we u de toekomst niet kunnen bieden. Dankzij een hoofdingenieur van het waterschap Amstel Gooi en Vecht kan dat wat ons kraanwater betreft nu wel. Ik sprak de man bij het Hemeltje.
Hij gaf aan dat deze zomer een voorbode was voor wat ons in 2035 te wachten staat. Vanwege dat feit mocht hij met drie helikopters, waaronder geavanceerde meetapparatuur hing, in drie dagen tijd de bodemstructuur van het hele gebied van het waterschap in kaart brengen. Met deze methode verrichtte hij en zijn medewerkers binnen een paar dagen een op wel tien jaar geschat bodemonderzoek. Hij vertelde dat er in bijna het hele gebied van het waterschap, op een diepte van vijftig meter, een kleilaag ligt, die het water tegenhoudt. Hij wil samen met zijn technici precies weten hoe die laag loopt. Er onder bevindt zich een enorme hoeveelheid oerwater. Dit water bevat geen medicijnresten, zodat dit gegeven gegarandeerd meespeelt in de strijd om ons glaasje water. Gezien de te verwachten hetere zomers gaan de onderzoekers proberen dat water naar boven te halen. Het is weliswaar brak, maar dat is te verhelpen. De proef met het tot drinkwater omvormen van het zoutachtige kwelwater van de 140-jarige Horstermeerpolder heeft volgens hem haar vruchten afgeworpen. Tot diep in de bodem is in deze polder de door de voormalige Zuiderzee veroorzaakte verzilting nog altijd merkbaar.

Van zoet naar zout en weer terug

De aan het Bergse zoete water geboren zoon van bovenmeester Van Paasschen (Klaas) koos al jong het ruime sop. Hij is door Mark Hilberts geïnterviewd, Het tot ijsvloer omgetoverde zoete water in de polder heeft hij tijdens zijn zeemansbestaan nooit kunnen vergeten. Claudette Baar licht de in de vorige Werinon getoonde muntjes van de winterhulp wat toe. Het was het zout in de pap voor arme mensen. Cees de Jongh (de **h** heeft hij er na wat ambtelijke formaliteiten bijgekregen) vond zijn voorouders terug op de Hinderdam, de dam die in een ver verleden zowel zoet als zout water tegenhield. Ik hoop dat de gehele inhoud u een uurtje of wat zoet houdt. ■

Inleveren van uw kopij voor Werinon Nr. 105 kan tot 15 Maart 2023. info@historischekring.nl

Mededelingen en berichten

Ans Baar

21 Mei – Geanimeerde excursie Slot Oud Zuylen

De 24 deelnemers aan de excursie werden in het museum café ontvangen met koffie/thee en taart naar keuze. Hierna trok het gezelschap, verdeeld in twee groepen, met de gidsen Theo Koot en Tom van Buuren het terrein over naar het Slot, een van de oudste kastelen aan de Vecht. Rond het midden van de 13e eeuw werd op deze plek, in opdracht van de familie van Zuylen, een woontoren (donjon) gebouwd. Hier heeft het slot haar huidige naam aan te danken. Sinds 1952 is het slot opengesteld voor publiek en krijgen bezoekers een indruk hoe de familie Van Tuyll van Serooskerken door de eeuwen heen leefde op het kasteel. Zeven eeuwen bouwen en restaureren heeft Slot Zuylen tot een boeiend en interessant kasteel gemaakt. Tijdens de rondgang door het Slot vertelden de heren enthousiast over de bewoners en met name over de bekendste: Belle van Zuylen. Haar 'verlichte' ideeën brachten haar vaak in botsing met de traditionele opvattingen van haar familie en haar stand. Zo gaf ze zelf aan: 'ik heb geen talent voor ondergeschiktheid'. Ook interessant om te horen was dat door het huwelijk van Godard van Reede van Nederhorst met zijn nicht Agnes van Reede van Drakesteyn, weduwe van René van Tuyll van Serooskerken, er ook sprake is van een relatie met kasteel Nederhorst. De gidsen wisten vlot en beeldend veel te vertellen over de lange en interessante geschiedenis van het Slot en haar bewoners. Dankzij de sfeervolle ontvangst en de geanimeerde rondleiding kunnen we terugkijken op een geslaagde excursie. Na de rondleiding kon men op eigen gelegenheid een wandeling maken door het fraaie Kasteelpark.

Zaterdag 27 en zondag 28 Augustus – Fotoexpositie 140 jaar Horstermeerpolder

Zie het verslag op pagina 36.

10 September – Open Monumentendag – Kasteel Nederhorst open voor publiek

Zie het verslag op pagina 14.

12 September – Overdracht adoptie Vliegtuigmonument

Op deze zonovergoten middag werd symbolisch het Bergse oorlogsmonument overgedragen van de Jozefschool naar de Mr. Kremerschool. Elk jaar draagt een van drie basisscholen zorg voor het onderhoud van dit indrukwekkende monument.
Er waren drie groepen 7/8 van de Mr. Kremer, de Warin- en Jozefschool present. Namens de Mr. Kremerschool las Myra een mooi gedicht voor, zo ook Emilia van de Warinschool en Daniël van de Jozefschool.
Hierna werd kort ingegaan op de geschiedenis van het neergestorte vliegtuig. Op terugkeer van hun missie in Duitsland stortte in de nacht van 15 mei 1943 vier Canadezen en een Engelsman neer met hun bommenwerper. Hun namen staan op een paneel bij het monument. Hierna werden door alle leerlingen bloemen gelegd aan de voet van het monument en een minuut stilte gehouden.

Tot slot mocht Julian, namens de Jozefschool een model van het vliegtuig via de ontwerper van het monument, Joost Zwagerman, overhandigen aan Ruben en Naya van de Mr. Kremerschool. Met dank aan de 'Oude' meesters: Herman van der Molen en Cees Stalenhoef voor de prima organisatie.

17 September – Viering 10-jarig bestaan Sociaal Cultureel Centrum (SCC)

Zie het verslag op pagina 14.

24 September-Excursie Loenderveense Poldermolen/vaartocht over de Loenderveense plas

Zie het verslag op pagina 11.

Alle activiteiten brachten een tiental nieuwe leden op!

PROGRAMMA NAJAAR 2022

4 November – in de Bergplaats, aanvang 20,00 uur: film over de inundatie in 1945. Daarnaast een lezing over de geschiedenis van de polder en aansluitend twee presentaties over de toekomstige ontwikkelingen.

Een film over de inundatie in 1945 van de Horstermeerpolder. De film is gemaakt door een groep studenten, die filmkunst studeren aan de Middlesex Universiteit London, onder de regie van Marcel Ruizendaal. Het verhaal van de film volgt een familie die net als Marcel's grootouders, Leo Ruizendaal en Ria van der Linden, tijdens de inundatie, vast zaten op hun zolder. De film heeft bij het Britisch Film Institute de prijs voor het beste geluid en decor gewonnen.

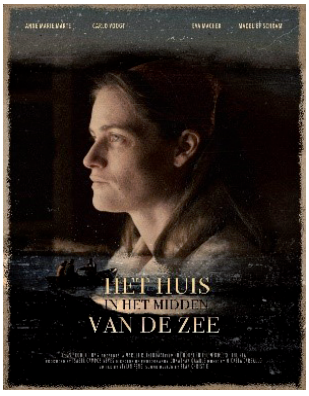

Lezing over de geschiedenis van de Horstermeerpolder en twee presentaties over de toekomstige ontwikkelingen in de polder, door betrokkenen bij het gebiedsakkoord en het inrichtingsplan Horstermeer.
De lezing is samengesteld door:
Henri Spijkerman, archivaris bij de gemeente Wijdemeren en gespecialiseerd in de geschiedenis van de Horstermeerpolder.
In de lezing wordt ingegaan op de 140-jarige geschiedenis van de polder.
Gerlinde van der Meer en Fenna Arnoldussen, namens de gemeente Wijdemeren betrokken bij het gebiedsakkoord en de acties die daarin staan voor wat betreft de recreatie in de Horstermeer.
Bart Gerrits, projectleider bij de Provincie Noord-Holland voor de natuurontwikkeling in het Zuidelijke deel van de Horstermeer.
Het bijwonen van de film, lezing en presentaties is zeker de moeite waard.
De toegang is gratis.

PROGRAMMA 2023

3 Maart – in de Bergplaats, aanvang 20.00 uur – jaarvergadering met lezing:

"Wonen in de tuin tussen Vecht en Eem", door Irmgard van Koningsbruggen, architectuurhistoricus en erfgoedadviseur. Zij is tevens voorzitter van het Dudok Architectuurcentrum in Hilversum.

15 April – Uitgestelde excursie naar het Brants Rus Hofje en het Luthers Museum in Amsterdam

Aan de gecombineerde excursie kunnen maximaal 24 personen deelnemen. Gezien de beperkte ruimte in het hofje en het museum gaan we uit van 2 groepen van elk 12 personen. Een groep krijgt eerst een rondleiding in het museum en de andere groep in het Brants Rus Hofje. De groepen wisselen elkaar daarna af.
We gaan uit van een start om 11.00 uur.
De kosten voor de excursie bedragen met museumkaart €. 10,00 en zonder museumkaart €. 15,00. Dit is inclusief koffie/thee en exclusief reiskosten. Aanmelden is mogelijk via **ansbaar@gmail.com**.

"Meer inhoudelijke informatie over de excursie/lezingen volgt: via de website **www.historischekring.nl** en de online-nieuwsbrief". ■

Hoe men in Muiden een gemaal bouwde... en vervolgens weer sloopte... (slot)

Hans Clever

Eindelijk was het dan zo ver! Het lange wachten werd vanmorgen, 30 december, beloond met de ingebruikstelling van het gemaal te Muiden. In de kranten van die dag werd hier uitgebreid aandacht aan besteed.

Eindelijk! De indienststelling

"Hedenochtend 10 uur arriveerden alhier de Directeur-Hoofdingenieur A. A. Mussert, benevens ir. E. H. Smid van den Provincialen Waterstaat, om de indienststelling van het Vechtgemaal (zie afb. 13) te bewerkstelligen. Hoewel het in de bedoeling lag, vanochtend met de beide motoren te draaien, kon hieraan geen gevolg worden gegeven en moest men zich bepalen tot het werken met één motor, doordat de deuren van de Westelijke kolk niet geopend konden worden, door de zandmassa, welke zich tijdens de werkzaamheden aan het gemaal, tegen de deuren verzameld hadden. Naar ir. Mussert ons verklaarde, konden de heden gehouden proefnemingen als welgeslaagd worden beschouwd."

Tevens is er een marmeren gedenkplaat aan één der muren aangebracht, waarop de volgende inscriptie in gouden letters gebeiteld is: "Vele oeverbewoners van de Vecht schonken dezen gedenksteen uit dankbaarheid aan de heeren Mr. N.J.C. Kappeyne van de Coppello, J.D. Bastert, J. Molenkamp, A.J. Middag, H. Kingma, A.J. Pot, J.G. Suring, Johs. Timmermans, D.O. de Vries, voor hunne ijverige bemoeiingen, waardoor zij de totstandkoming van het Vechtgemaal mede hebben bevorderd."[20)]

Op 17 januari werd de hierboven genoemde gedenkplaat, in aanwezigheid van het Comité van actie en een aantal hoogwaardigheidsbeklederds, onthuld.

Hieraan gingen echter een aantal spannende dagen vooraf: *"[.....] waren niet minder dan 3 namen foutief gespeld, terwijl de naam van een zeer ijverig comitélid niet eens op den gedenksteen voorkwam."*

Dankzij het snelle ingrijpen van de initiatiefnemer van de gedenkplaat en voorzitter van het huldigingscomité, de burgemeester van Loosdrecht, jhr. Q. J. van Swinderen, werd het foutje tijdig hersteld en kon de onthulling om 14:30 uur plaatsvinden. Met deze onthulling werd de gedenkplaat door het huldigingscomité overgedragen aan de provincie Utrecht.[21)]

Het gemaal maalt

Volgens provinciale verslagen heeft het gemaal in totaal 332 uur gemalen: 165 uur met één pomp en 167 met beide pompen. Dit in werking stellen had wel de nodige voeten in de (almaar natter wordende) aarde.

Als de Vechtstand te Muiden een hoogte had bereikt van 25 à 30 cm +N.A.P., dan zou volgens de in 1930 gesloten overeenkomst het gemaal in werking moeten worden gesteld. Provinciale Waterstaat echter was van mening, dat er dan nog geen gevaar dreigde en hield een stand aan van 31 cm

Afb. 13. De heer ir. A.A. Mussert, hoofdingenieur van Prov. Waterstaat Utrecht, stelt het gemaal in werking. Bron: Collectie Historisch Archief Muiden (Collectie PW)

Beelden van de constructie.

+N.A.P., gemeten te Nieuwersluis. Dit was puur een financiële kwestie: iedere opstart van het gemaal vergde twee monteurs van Jaffa, die per auto naar Muiden reden om daar het gemaal in werking te stellen. Dit gebeurde uiteraard niet gratis, dus werd het sturen van monteurs, vaak bij nacht en ontij (dus uren met een toeslag), zoveel mogelijk beperkt. Behalve de reistijd van de monteurs, ging er ook veel tijd verloren met de alarmering. Omdat Utrecht er op had gestaan de regie te houden, was de provinciale waterstaat de enige instantie die bevoegd was monteurs op pad te sturen.
Voordat het echter zover was, gebeurde er het één en ander: de sluiswachter te Muiden gaf aan provinciale waterstaat door, dat de Vechtstand boven 25 cm. +N.A.P. was gestegen; de provincie op haar beurt informeerde naar de hoogte te Nieuwersluis. Men was namelijk van mening, dat te Nieuwersluis een hoogte van ca. 31 cm. + N.A.P., overeenkomend met een stand van ca. + 25 cm. te Muiden, geen gevaar voor de omgeving opleverde. Zodra de stand te Nieuwersluis 40 cm of meer bedroeg, dan werden twee monteurs van Jaffa op pad gestuurd. De eerste keer dat het gemaal zich mocht bewijzen was een dag na de huldiging van het comité en de officiële ingebruikstelling.
Op zondagavond 18 januari werd om 9 uur het gemaal opgestart en draaide tot maandagmiddag 4 uur. Deze tijden waren ook vastgesteld en niet aan te tornen. De PEN, waar de hoogspanning van betrokken werd, had nl, een "spertijd" van 4 uur 's-middags tot 9 uur 's-avonds. Gedurende deze vijf uren was de vraag naar elektriciteit groot en mochten grootverbruikers, zoals het gemaal, geen elektriciteit gebruiken.[22)]

In de winter van 1936-1937 heeft het gemaal nog vier keer gedraaid. Hier had men niet op gerekend, omdat de Afsluitdijk – gereedgekomen in mei 1932 – zou voorkomen dat de Vecht weer zou overstromen.

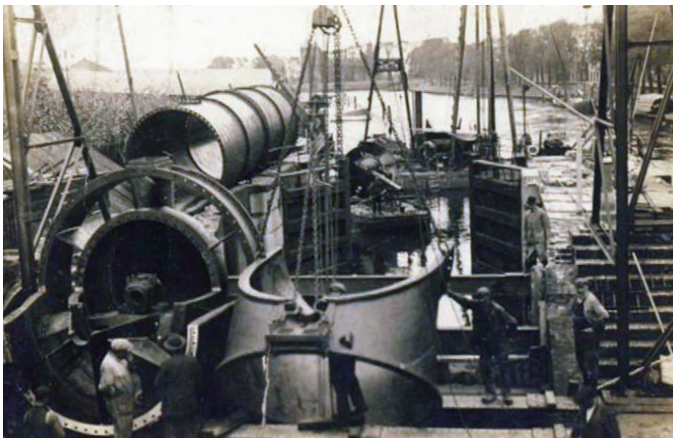

Beelden van de constructie.

Het bleek echter, dat bij harde noordoostelijke wind het water van het inmiddels IJsselmeer door de, in verband met het spuien van de Vecht, geopende sluisdeuren, de Vecht op gestuwd werd. De Vechtstanden liepen hierdoor weer op, we waren terug bij af.[23)]

Het doek dreigt te vallen

Beelden van de constructie.

In het voorjaar van 1937, toen het gemaal voor de 4e keer die winter in werking moest worden gesteld, begon men zich te realiseren dat dit jaar het contract voor het gemaal afliep. Artikelen verschenen in de kranten waarin het aflopende contract aan de orde werd gesteld en er werden interviews gehouden met o.a. burgemeester de Raadt van Muiden (tevens één der bestuurders van de Directie Zeesluizen), met (Utrechtse) provinciale bestuurders en met een aantal burgemeesters van Vechtgemeenten. Vooralsnog kon men niet geloven, dat het gemaal zou verdwijnen. Dat de noodzaak van de bemaling de afgelopen winter weer duidelijk gebleken is, staat volgens velen buiten kijf: het gemaal moet blijven! [24)]

In september van 1937 verschijnen de eerste concrete aanwijzingen, dat de dagen van het gemaal geteld zijn. In diverse kranten verschijnen berichten, zoals deze: *"Naar wij vernemen, hebben Gedeputeerde Staten van Utrecht besloten, van 1938 af, geen gelden meer te voteeren voor het instandhouden van het Vechtgemaal te Muiden. Wel wil het Provinciaal Bestuur het beheer over het gemaal blijven voeren, mits de onderhoudskosten door derden (gemeenten en waterschappen) worden gedragen."* [25)]

Beelden van de constructie.

Door het hoofdbestuur van de Vereeniging ter bevordering Vreemdelingenverkeer en tot behoud van Natuurschoon in de Vechtstreek, de club die in 1929 de motor was achter het tot stand komen van het Comité van Actie voor de Vechtbemaling, werd begin december 1937 een vergadering belegd met belanghebbenden bij de bemaling van de Vecht. Het overgrote deel van de aanwezigen was vóór het in stand houden van het gemaal en zou daar ook financiële middelen voor willen vrijmaken, maar men diende dit eerst met de achterbannen te bespreken alvorens een toezegging te kunnen doen. In deze vergadering werd een commissie benoemd, die zou trachten gelden bijeen te krijgen om het gemaal te behouden. Deze, vijf leden tellende, commissie bestond uit voormalig bestuursleden van het Comité van Actie en kenden dus het klappen van de (bedel) zweep. Er zou jaarlijks ca. *f* 7.500 nodig zijn om het gemaal in stand te houden.[26)]

Op 14 februari 1938 steeg het waterpeil weer, doordat een noordoostelijke, stormachtige wind de sluisdeuren gesloten hielden. Provinciale Waterstaat heeft afwachtend gereageerd en tenslotte is het gemaal niet in werking gezet. De hoofdingenieur van de Provinciale waterstaat, de heer F.E.D. Enschedé, heeft opdracht gegeven, dat er voorlopig niet gedraaid zal worden. Dit naar aanleiding van het standpunt van Gedeputeerde Staten, die willen afwachten en bekijken wat er bij een noordoostelijke – harde – wind staat te gebeuren.

Ondertussen lopen her en der weilanden en moestuinen onder en staat in verschillende dorpen het water in de woningen. De krant meldt: *"Uit Nederhorst den Berg bereiken ons dezelfde tijdingen. Veel klachten komen hier binnen bij het gemeentebestuur en bij het bestuur van den Spiegelpolder. De Dammerweg, .het Jaagpad bij Overmeer en de Vechtdijk bij het Hemeltje staan grootendeels onder water of zijn met ijs bedekt."* [27)]

In de loop van maart 1938 blijkt, dat het draagvlak onder het behouden van het gemaal minimaal is. De Staten van Utrecht hadden zich al teruggetrokken, wat de Noord-Hollandse Staten zouden doen, was nog ongewis, maar gezien de houding in het verleden was daar weinig applaus te verwachten.

Veel gemeenten en waterschappen zagen ook van een verdere subsidie af; in de raad van Nederhorst den Berg werd het als volgt gemotiveerd: *"[…..]Als de werken bij Urk afgeloopen zijn, is er een zeer groote kans, dat het gevaar voor hoog water absoluut verdwenen zal zijn. Ook zijn er plannen, om de polders in Utrecht, die nu nog op de Vecht afwateren, op Amstelland te laten loozen. We kunnen o.i., rustig besluiten, geen subsidie meer te geven."*
Veel gemeente- en waterschapsbesturen reageerden zoals Nederhorst den Berg.[28)]

De leden van de ingestelde commissie hebben, omdat er toch veel belanghebbenden afhaakten, ook nog met de gemeente Amsterdam gesproken. Door het gebruik van een aantal Vechtplassen als waterbuffer voor de stad, was deze gemeente immers ook een belanghebbende geworden. Het voorstel van de commissie was, dat de gemeente Amsterdam bij wijze van "verzekeringspremie" ¾ of een deel van de exploitatiekosten voor haar rekening zou nemen, waardoor de overige belanghebbenden minder zouden hoeven bij te dragen.[29)]

Afb.:14. Het gemaal "De Leeghwater" in de Haarlemmermeer.

Dit gesteggel duurde de hele zomer voort. De Staten zagen geen provinciaal belang meer in het gemaal, dus wensten niets te betalen, voor hen was de kous af. De gemeente Amsterdam heeft na diverse overleggen met de Staten en de commissie een voorstel geformuleerd en dat op 27 juni 1938 aan de Staten voorgelegd. *"Volgens dit voorstel zal de gemeente Amsterdam het gemaal beheeren en alle daaraan verbonden kosten betalen, waaronder een rente van 3½ pct. over het bedrag van f 30.000, hetwelk bij den opzet als liquidatiewaarde van het gemaal is aangenomen, alsmede een jaarlijksch*

bedrag van ƒ 500 voor afschrijving, een en ander te voldoen aan de provincie. Daartegenover zal de provincie zorgen voor de inning van de toegezegde jaarlijksche bijdragen en deze aan de gemeente Amsterdam uitbetalen.
Aangezien deze een regeling geen offers door de provinciale kas behoeven te worden gebracht stellen Ged. Staten voor in dezen zin te besluiten en vroegen zij machtiging te dien aanzien het noodige te verrichten.
De staten hebben zonder hoofdelijke stemming deze machtiging verleend." [30)]

Het leek erop dat de problemen nu uit de wereld waren en men weer voor een periode van vijf jaar op bemaling zou kunnen rekenen. Eind augustus heeft de gemeente Amsterdam bij de Directie Zeesluizen te Muiden een vergunning voor de komende vijf jaar aangevraagd. Het zag er dus naar uit dat het gemaal nog minstens vijf jaar zou blijven draaien.[31)]

De stekker er uit

Begin december 1938 verscheen in De Gooi- en Eemlander het bericht dat het gemaal sterk vervuild was en het nodige (achterstallig) onderhoud gepleegd diende te worden.
Op 30 april jl. was de beheerder met eervol ontslag gestuurd en sindsdien is er niets meer aan onderhoud etc. gedaan. Nadat twee ambtenaren van de Gem. Waterleiding van Amsterdam hadden geconstateerd dat er het nodige diende te gebeuren voordat het gemaal zou kunnen draaien, kreeg de heer Käuderer, de voormalig sluiswachter/beheerder, van Utrechtse waterstaat de opdracht de zaak schoon te maken en in orde te brengen.[32)]

Vlak voor kerstmis 1938 verscheen in de pers het volgende berichtje: *"[.....]dat de bemaling van de Vecht té Muiden, ondanks den toegezegden steun van belanghebbenden, toch niet zal worden voortgezet, aangezien het hoogheemraadschap De Zeedijk beoosten Muiden den eisch had gesteld, dat jaarlijks een bedrag van ƒ 800 zou worden betaald voor het hebben van het gemaal In den zeedijk, aan welken eisch de gemeente Amsterdam tenslotte geweigerd heeft te voldoen."* [33)]

De hoop die velen hadden, dat het gemaal in ieder geval nog tot 1942 zou draaien werd de bodem ingeslagen.

Sloop en verkoop machinerieën

Zoals alles bij dit gemaal, was ook het einde een pijnlijke gebeurtenis. Vanaf het allereerste begin stond het gemaal niet onder een gelukkig gesternte. Al bij het begin van de plannenmakerij stonden de opvattingen van de Utrechtse Provinciale Waterstaat en die van Noord-Holland lijnrecht tegenover elkaar.

De één was van mening, dat er, ook na de afsluiting van de Zuiderzee, een gemaal noodzakelijk zou blijven (Mussert).
De ander (Reigersman) was van oordeel dat er door de afsluiting geen hoge waterstanden meer zouden voorkomen en er weer op de "ouderwetse" wijze gespuid zou kunnen worden. Dit gebakkelei heeft de stichting van het gemaal jaren opgehouden.

Bij de opening kon slechts met één motor gepompt worden. Op 18 januari 1931 werd er veel te laat begonnen met de bemaling; organisatorisch liep alles fout wat er maar fout lopen kon. Gedurende de jaren dat het gemaal in dienst was, bleef ook de "spertijd" van de P.E.N. de bemaling parten spelen. Er moest telkens weer gestopt en opnieuw opgestart worden, of men kon pas beginnen met bemalen aan het einde van deze idiote "spertijd".

Zelfs toen Amsterdam het beheer zou overnemen bleek een kachelpijp doorgeroest. Hierdoor was water naar binnen gekomen zodat de twee motoren onbruikbaar waren geworden. De reeds met verlof gestuurde beheerder werd teruggehaald en kreeg opdracht de boel te drogen door om de week de verwarming te stoken.

Deze zuinigheid, die als een rode draad door het "leven" van het gemaal heeft gelopen (zie 18 januari 1931), brak de provincie (Utrecht) behoorlijk op. Vanwege dat om de week stoken, was er in de week met de strengste vorst van die winter geen verwarming. Met als gevolg dat de twee vacuümpompen waren stukgevroren. Toen zich daarvoor een aantal gegadigden aandienden bleken ze daardoor onverkoopbaar. Eén van de pompen werd gerepareerd met onderdelen van de tweede, maar met één pomp was de capaciteit meer dan gehalveerd. [34)]

In juni 1939 slaagde men er in één der motoren te verkopen om dienst te gaan doen op een zandzuiger. De tweede motor kwam in een bekende omgeving terecht: het waterschap Haarlemmermeerpolder was in 1941 bezig om het gemaal "De Leeghwater" *(zie afb. 14)* te elektrificeren en had haar oog op de tweede 450PK motor laten vallen.

De Provincie Utrecht besloot de twee kleine motoren, elk met een capaciteit van 50PK, te behouden voor elektrificatie van twee kleine poldergemalen binnen haar gebied. De enorme buizen en al het overige metaal dat zich aan het gemaal bevond, zijn voor afbraak verkocht aan de firma J.F. van Seumeren te Utrecht. Zodra het weer het toeliet zou dit bedrijf met de sloop van het gemaal beginnen. In juni 1941werd het laatste puin afgevoerd. Er bleef een lege plek op de sluis over.

De marmeren plaat, waarop in gouden letters de namen staan van degenen die zich hard hebben gemaakt voor de stichting van het gemaal, zou naar verluidt aangeboden worden aan de man die als eerste op deze gedenkplaat wordt genoemd; mr. dr. N.J.C.M. Kappeijne van de Coppello.

Of dit inderdaad heeft plaats gevonden, blijft, zoals zoveel rondom de Vecht, in nevelen gehuld.... ■

Noten:

20) De Gooi- en Eemlander, 30-12-1930, Delpher inv.nr. 011163184; Het Volk, 30-12-1930, Delpher inv.nr. 011113729; Delftsche Courant, 30-12-1930, Delpher inv.nr. 000075293; Provinciale Geldersche en Nijmeegsche courant, 30-12-1930, Delpher inv.nr. 000027838;
De Telegraaf, 30-12-1930, Delpher inv.nr. 110570472 en vele anderen

21) De Gooi- en Eemlander, 16-01-1931, Delpher inv.nr. 011163200; De Standaard, 15-01-1931, Delpher inv.nr. 001880012; Nieuwe Apeldoornsche Courant, 15-01-1931; Delpher inv.nr. 000155870; De Nederlander, 15-01-1931 Delpher inv.nr. 000684012; De Amsterdammer, 15-01-1931, Delpher inv.nr. 000684012 (al deze kranten, behalve de Gooi- en Eemlander, spraken allen van een stoomgemaal)

22) De Gooi- en Eemlander, 20-01-1931; Delpher inv.nr. 011163204; De Courant Het nieuws van de Dag, 21-01-1931, Delpher inv.nr. 000597016;
De Telegraaf, 21-01-1931, Delpher inv.nr. 110570508

23) De Gooi- en Eemlander, 08-03-1937 Delpher inv.nr. 011172505

24) Nieuwe Apeldoornsche courant, 11-03-1937, Delpher inv.nr. 000157986

25) De Gooi- en Eemlander, 08-09-1937, Delpher inv.nr. 011172686; De Standaard, 11-09-1937, Delpher inv.nr. 001900063; De Telegraaf, 11-09-1937, Delpher inv.nr. 110577576; De Tijd, 11-09-1937, Delpher inv.nr. 010539534; De Amsterdammer, 11-09-1937, Delpher inv.nr. 001537010

26) o.a. in De Gooi- en Eemlander, 13-12-1937, Delpher inv.nr. 011172782 en De Standaard, 13-12-1937, Delpher inv.nr. 001902063

27) De Gooi- en Eemlander, 15-02-1938; Delpher inv.nr. 011154569; De Telegraaf, 15-02-1938; Delpher inv.nr. 110577842

28) De Gooi- en Eemlander, 22-03-1938, Delpher inv.nrs. 011154598 en 011154604

29) Algemeen Handelsblad, 26-03-1938, Delpher inv.nr. 000087724

30) De Telegraaf, 29-06-1938, Delpher inv.nr. 110578069, Utrechtsch Volksblad, 29-06-1938, Delpher inv.nr. 010941278

31) De Gooi- en Eemlander, 25-08-1938, Delpher inv.nr. 011172920; De Tijd, 26-08-1938, Delpher inv.nr. 010540375

32) De Gooi- en Eemlander, 03-12-1938, Delpher inv.nr. 011154714

33) De Gooi- en Eemlander, 21-12-1938, Delpher inv.nr. 011172941; De Nederlander, 21-12-1938, Delpher inv.nr. 000706095

34) Nieuwe Apeldoornsche courant, 04-05-1939, Delpher inv.nr. 000158722

35) De Amsterdammer, Chr. Dagblad voor Nederland, 26-06-1939, Delpher inv.nr. 001541047; Oprechte Haarlemsche Courant, 14-02-1941, Delpher inv.nr. 110531324;
De Standaard, 19-02-1941, Delpher inv.nr. 011131225;
De Tijd, 21-02-1941, Delpher inv.nr. 010928989

Daar bij die molen, die mooie molen...

Gerard Baar

Bij de Loenderveensemolen, gelegen achter de buurtschap Oud Over in Loenen aan de Vecht, stond op die natte ochtend van de 24ste september de molenaar te wachten op de ochtendgroep van een door de HKN in tweeën georganiseerde excursie.

Deze vroege vogels beschikten niet over een verenkleed, maar wel over regenkleding. Het hemelwater viel hun wat koud op het dak na de hitte, met de daarmee gepaard gaande droogte, van de afgelopen zomer. Het heeft naar verluid de pret niet mogen drukken. Bij aankomst (na een stukje lopen over een hellend paadje) stond de koffie klaar in het molenschuurtje. De korte oversteek naar de uit 1662 stammende watermolen (nooit in brand gevlogen) vormde na dat hartverwarmende

De molenaar heet de ochtendploeg welkom.

bakkie troost geen enkel probleem. De molenaar legde op een begrijpelijke manier uit hoe de kracht om het water uit de polder te slaan tot stand komt. Alles wat daar voor nodig is hangt samen met de draaibare, uit een lange stam gezaagde, vierkante spil in het hart van de molen. Daarop staat de draaibare molenkap met de wieken. Het geheel zit zo vernuftig in elkaar, dat de molen in 1923 keurig uit elkaar gehaald kon worden. Hij begon toen angstwekkend over te hellen. Na het onderheien zette de molenbouwer alle onderdelen op het fundament terug.

Deze watermolen kan de inhoud van twee gevulde badkuipen in tijd van een minuut in de molenvliet uitwerpen. Dit maximum wordt bepaald door de omtrek van de schoepen. Als de wieken meer dan twintig omwentelingen per minuut maken, werpt de molen het water terug in de polder. Van de middaggroep, waaronder ikzelf, wilden de meesten tot bovenin de molenkap klimmen. Met kunst en vliegwerk en wat hulp van mobielere deelnemers, lukte ze dat, ondanks de bijna loodrechte smalle trappen, wonderwel.

De boottocht

Met de boswachter als stuurman doorkruisten we de dobbers rond Terra Nova (Nieuw Land), dat daar is ontstaan door het storten van Amsterdams stadsvuil rond 1900. De meevarende gids legde het een en ander uit. De aan het gebied grenzende waterleidingplas, met een diepte van zes meter, dateert uit 1956. Die wordt gevuld met opgepompt water uit zowel de kwel van de Bethunepolder als uit de Lek. De rest van de Loenderveenseplas dient als buffer. Een waterdruppel verblijft honderd dagen in het bassin. Daarna verdwijnt hij door een hele grote buis naar Driemond om verder gezuiverd te worden. Onze schipper bracht de boot tot vlakbij de vogelhut op de Alambertzkade. Hij wees ons op een in de buurt staande, uit beton vervaardigde ijsvogelwand. Deze felgekleurde vogels krijgen tot wel zeven jongen. Dat is nodig om de soort in stand te houden, want zodra er ijs op de plas ligt, gaat de sterfte omhoog!

Op de terugweg steeg er ineens een kiekendief op vanaf een boomtop. Hij vloog over een door slecht onderhoud verdwenen legakker, waarvan alleen de beschoeiing nog zichtbaar is. De zeldzame vogel zorgde voor een onverwachte toegift op de prachtige, in ons geval, droge vaartocht. ■

Feest vanwege honderd jaar Brandweer in Nederhorst den Berg

Gerard Baar

De Bergse brandweer had er op grootse wijze een speciaal tintje aan gegeven in de vorm van een Open Dag. Die vond op 7 mei plaats onder een stralende zon op het terrein bij de brandweerkazerne en het Sociaal Cultureel Centrum.

De Oude Bram rukt uit.

Vanwege deze gebeurtenis had, na enig overleg, de Historische Kring besloten een kleine tentoonstelling in te richten in de beschikbare zaal van dit onder de naam 'De Spot' bekendstaande gebouw.
Het bord EXPOSITIE moest mensen uit het massaal toegestroomde publiek er toe overhalen eventjes naar binnen te lopen om aan branden gerelateerde foto's te gaan bekijken. Teus van de Kemp had ze allemaal in groot formaat afgedrukt, waarna Karien Veerman ermee aan de slag is gegaan op blauwe tentoonstellingsborden.

Het bleek voor beiden dankbaar werk geweest te zijn, want in de loop van die op alle fronten geslaagde Open Dag, liepen er constant belangstellenden in en uit. Daardoor kwamen bij een deel van de kijkers verhalen los over branden uit zowel het verre als het nabije verleden. Een suppoost van dienst, die dat wilde, kon in de tussentijd een wandelingetje maken langs allerlei tentoongesteld materieel waarmee geoefende brandweerlieden een brand te lijf kunnen gaan.
Boven het geroezemoes van enthousiaste kinderen uit hoorde je een heel ander geluid. Dat geluid kwam van een drone, een nog niet zo lang geleden ontwikkeld vliegend apparaat,

dat hier een grotere hoogte bereikte dan de brandweerladder op de ladderwagen. De aan die ladder bevestigde bak bracht constant enthousiaste, vooral jeugdige nieuwsgierigen met hun vader of moeder, naar de angstwekkende hoogte van wel dertig meter.

De drone is een niet meer weg te denken hulpmiddel bij branden waar het gevaar van ontploffing dreigt. De man die hem demonstreerde vertelde dat dat ding op een afstand van 300 meter kan uitzoeken om welke stoffen het gaat. Een meer dan welkome toevoeging aan het brandbestrijdingsmaterieel, want er zijn, vooral in industriegebieden, tal van gevaarlijke stoffen.

De overhandiging van het eerste exemplaar.

Even verderop begon een kleuter onbedaarlijk bedroefd te huilen. Hij wilde maar wat graag in een met rook gevulde ruimte rondlopen. Maar omdat het gasmasker niet goed op zijn gezicht aansloot ging die vlieger niet op! Zijn wat oudere broertje had wel gemogen. Op de plek waar al jaren 's winters de kunstijsbaan van de Bergse IJsclub wordt opgebouwd (hopelijk aankomende winter weer) konden aankomende brandweermannetjes naar hartenlust, onder begeleiding, een grote brandslang op brandende voorwerpen richten. Ze hebben vast de dag van hun beginnende leven gehad. Dat gold evenzeer voor de ouders, want ze hebben er een paar uur geen kind aan gehad!

Tussen al deze vrijblijvende activiteiten door was er toch even ruimte ingepland voor een officieel gebeuren. De Historische Kring had voor een speciaal cadeau aan het jubilerende corps gezorgd in de vorm van een Themanummer, met veel foto's, dat in het kort de geschiedenis van de brandweer bevatte. Het heet "100 jaar brandweerweze" met als ondertitel "Ter voorkoming van blussching van brand" De burgemeester zou het als eerste uit handen van Kringvoorzitter Ton Kuijs ontvangen.

Rond tweeën kwam het moment suprême, het hele gebeuren lag even stil. Ton Kuijs vatte in een korte speech een lange eeuw brandbestrijding samen, die lang niet altijd van een leien dakje was gelopen. Nadat hij het eerste exemplaar aan burgemeester Crys Larson had overhandigd, volgde er een luid applaus.
Zij haalde daarna in haar dankspeech onder meer naar voren dat de binnen het corps aanwezige duikersploeg onmisbaar is bij calamiteiten op en in het water van de hele regio, maar sprak daarnaast haar waardering uit voor de inzet van het uit dertig man bestaande corps binnen de Bergse gemeenschap.

Na haar welgemeende woorden en het er op volgende applaus gingen de festiviteiten, met enige onderbreking later in de middag, waarschijnlijk door tot in de late uurtjes. De mannen, met aanhang, zullen het er over eens zijn geweest, dat er geen brand bij was om de viering van hun eeuwfeest snel te beëindigen. ■

Monumentendag 10 september 2022

Gerard Baar

Het in Lodewijk XIV stijl gesmede en vergulde toegangshek van het kasteel stond op deze mooie zaterdagmorgen uitnodigend open. Een lumineus idee, want vele voorbijgangers raakten daardoor benieuwd naar wat er zich verderop afspeelde. Het kraken van het grint onder hun voeten zal bij menigeen al het gevoel opgeroepen hebben in andere tijden terecht te zijn gekomen. Dat klopte want na het bestijgen van twee trappen mochten ze zo maar door de grote openslaande deuren het kasteel binnen wandelen. Wie rechtsaf ging zag mevrouw Ruth van der Puijl middenin de totaal lege bibliotheek zitten. Zij is de projectleidster van de door Stadsherstel Amsterdam in gang gezette metamorfose van de binnenkant. Wie vragen had over het project kon bij haar terecht. Aan de andere kant, in de lege pronkkamer, hadden onze technici een scherm opgesteld. Een door Teus van de Kemp samengestelde diavoorstelling toonde allerlei oude foto's die op de een of andere manier met het kasteel te maken hadden. Wie wilde mocht ook over een smalle trap afdalen naar het souterrain. Na een kleine omzwerving kwam je daar door een klein deurtje beneden op het grote bordes uit. De rest van het kasteel kon vanwege de gestarte verbouwing niet meer bekeken worden. Dat mocht de pret niet drukken, want gewoon er even in geweest te zijn, gaf de meeste bezoekers al voldoening. Uiteindelijk zijn er bijna tweehonderd geturfd. Bij de tent van de HKN op het voorplein (beschikbaar gesteld door Stadsherstel) kwamen deze en gene hun licht opsteken over iets waarvan ze dachten dat wij dat wel zouden weten. Dat geeft de burger moed. ■

10 jaar Sociaal Cultureel Centrum

Gerard Baar

Op zaterdag 17 september gaf de HKN als medehuurder van het tot gemeenschapshuis omgebouwde voormalige postkantoor, naast de andere huurders, acte de présence om dit jubileum met Gretha Jager en haar bestuur te vieren. Zij gaf om klokslag een uur het woord aan Stan Poels, de wethouder van cultuur van de gemeente Wijdemeren, om hem de festiviteiten in te laten leiden met een korte speech. Daarna bracht Shantykoor 'Op de Ree' de stemming er in bij de medewerkers en het inmiddels toegestroomde publiek.

Wie dat wilde kon kennis nemen van alles wat er zoal aan activiteiten in en rond het gebouw, ook bekend onder de naam 'De Spot', plaatsvindt. Wij hadden onze deur op de bovenverdieping wagenwijd opengezet. Dat bleken we niet voor niets te hebben gedaan. De spullen in onze ruimte bieden gelukkig genoeg stof tot praten over heden en verleden.

De toekomst hebben wij niet bij de hand. De door Teus van de Kemp samengestelde diavoorstelling droeg bij aan de stemming. U ziet op de bijgevoegde foto dat de tongen daardoor loskwamen. Een kleine tentoonstelling, samengesteld door Karien Veerman en Corrie Schoordijk, gaf eveneens stof tot praten. In de tent voór het gebouw en erbinnen hing een gezellige, ontspannen sfeer. De organisatoren van het feest kunnen tevreden terugkijken. ■

Op deze foto uit 1967 loopt het tamboercorps van Crescendo over de brug, onder leiding van de nieuwe tamboerinstructeur Wijnand Tamming. Hij heeft net het stokje overgenomen van Herman van Huisstede, die dit korps in 1957 oprichtte. Jong en oud van het korps noemde deze bezielende, niet te stuiten leermeester "ons mannetje".

De Muziektent op het Plein

We kregen via de e-mail van de HKN van mevrouw Huguette Mackay het verzoek om haar te informeren over de geschiedenis van de muziektent, die anno 2022 nog steeds voor een groot deel het gezicht van het Plein bepaalt. Zij is zeer geïnteresseerd in de geschiedenis en de achtergrond ervan.

Gerard Baar

Zij wist al dat de tent aan de Slotlaan heeft gestaan, maar dacht dat hij ergens in de jaren negentig verplaatst was naar de Voorstraat. Huguette heeft voor Ons Amsterdam een artikel geschreven over de Amsterdamse muziektenten. In de loop der tijd hebben er daar bijna dertig gestaan, daarvan zijn er nog maar zes over. Zij wilde graag wat meer weten, omdat er op 19 mei en 23 juni j.l. weer optredens plaats zouden vinden in de Bergse muziektent. Dat was georganiseerd door de Stichting Muziekkapellen, die onder het motto "Blaas de muziekkapel nieuw leven in" optredens verzorgt in muziektenten. Zij zou het aardig vinden als ze bij die gelegenheden iets kon vertellen over de achtergrond van onze dorpstent.

Aan alles komt een eind

U begrijpt als lezer natuurlijk dat die uitvoeringen inmiddels verleden tijd zijn. Mevrouw Mackay heeft van mij tegenbericht gekregen, nadat ik bij deze en gene mijn licht had opgestoken. Daarnaast bevat het archief van de HKN ook informatie over het ontstaan van de dorpsmuziektent.

Zelfs in het donker speelde Crescendo onverdroten verder. Ze komen hier van de kermis op het kasteelterrein of doen nog een extra rondje na een uitvoering in de muziektent.

De in 1977 opgerichte toneelvereniging Poeff geeft "acte de présence" op in en bij de muziektent op de Slotlaan. Waarschijnlijk heeft het toneelgezelschap onder leiding van regisseuse Willie Das hier een openluchtvoorstelling gegeven.

De eerste stap

Bij het 40-jarig jubileum van de muziekvereniging Crescendo (1945) is er een fonds opgericht om een muziektent te bouwen. In 1949 was het zover. De tent kwam aan de Slotlaan te staan, in een hoekje van het bij het kasteel behorende Tenenbos. In de beginjaren gaf Crescendo er echt regelmatig uitvoeringen vanaf het voorjaar tot in de nazomer. Wij woonden er schuin tegenover aan de andere kant van de Reevaart, zodat ik dat als jongetje heb meegekregen. Net als iedereen zaten mijn ouders zo gauw het weer het toeliet na het avondeten op een voor ons huis staande bank. Zij waren daarin niet de enige, want iedereen langs de Overmeerseweg en de Dammerweg had die aardige gewoonte, die helaas in onbruik is geraakt. Alle dorpelingen die voorbij kwamen groetten dan, sommigen waren daarnaast ook in voor een praatje.

Verder herinner ik mij nog dat een markant lid van Crescendo, Klaas Schriek met een groot muziekinstrument, ik dacht een trommel, over zijn schouders aan de overkant voorbij fietste, op weg naar een avondoptreden van de zeer gewaardeerde Crescendo-muzikanten.

Wim van Nus, een klein mannetje, zag je even daarna dan met zijn vervaarlijk grote tuba vanuit de Stolp de brug overlopen, bijna bezwijkend onder die last. Hun fanfaremuziek bracht vrolijkheid in tijden waarin het leven voor een heleboel mensen niet echt heel makkelijk verliep. Achteraf bekeken hebben deze door de gedreven muziekbeoefenaars van Crescendo verzorgde openluchtconcerten aan de Slotlaan minstens een jaar of twintig menig Bergse muziekliefhebber ontspanning na gedane arbeid bezorgd.

Het onderhoud brak Crescendo op

Op 25 april 1978 is de tent zelfs gerestaureerd en wel overgedragen aan de gemeente. Maar omdat hij zo excentrisch lag, doofde langzaamaan de belangstelling van het publiek om de Slotlaan op te lopen, teneinde al zittend op de dijk van de avondconcerten te gaan genieten. Voor de goede orde, de tent stond ongeveer op de plek waar al een aantal jaren een ieder jaar bewoond ooievaarsnest staat. Ook kan meegespeeld hebben dat musici en publiek op sommige avonden buitensporig veel last kregen van vervelend zoemende en stekende muggen. Ooievaars hebben daar minder last van.

De muziektent vergammelde ongemerkt in de loop der jaren vanwege het afnemende gebruik. Op initiatief van de Bergse ondernemersvereniging is er in 1998 een plan gemaakt om hem dan maar te verplaatsen naar het Plein. Architect Zweers heeft toen, op zijn kantoor aan de Reeweg, tekeningen gemaakt die een exacte replica van de oude muziektent weergaven. Op basis van deze copieën verstrekte de gemeente Nederhorst den Berg de benodigde vergunningen. De afspraak was dat zij tevens 2/3 van de kosten zou betalen, terwijl de Bergse ondernemingsvereniging de rest voor haar rekening nam.

Meer sfeer op het Plein

Stalenhoef Bouwbedrijf bouwde de nieuwe muziektent en begeleidde tevens de bijkomende werkzaamheden. Ongeveer zeven jaar geleden is het carillon, dat aan het op de nominatie om gesloopt te worden Bergse gemeentehuis hing, in de opnieuw opgeknapte muziektent geplaatst. Het is bekostigd met geld dat overbleef bij het tot stand komen van de fusie tussen de diverse ondernemersverenigingen van Wijdemeren. Zij gingen gemeenschappelijk verder onder de naam Ondernemersvereniging Wijdemeren.
Dankzij dit aardige initiatief strooit dit carillon, speciaal voor het winkelende of gewoon uitrustende publiek, een deel van de dag vrolijke klanken over het centrum uit. Voor nieuwe Bergers is het goed om te weten dat deze nieuw gebouwde muziektent bijna op de plek staat waar de brug over de voormalige Reevaart stond.

De tent is een mooie uitvalsbasis (bij regen dient ze mooi als schuilplaats)voor het houden van evenementen op het Plein. De Historische Kring presenteerde er onlangs nog het tweede gedeelte van de 'Vroeger en Nu wandeling'. Een bezoeker bij de kraam van ons op de Braderie tijdens het Zomerspektakel vertelde dat het jammer was dat de in de tekst genoemde muziekuitvoering in de tent op het Plein was samengevallen met al het feestelijke gebeuren op die bewuste zaterdag. Hij betreurde het, als liefhebber van fanfaremuziek, dat er daardoor maar een handvol mensen was komen luisteren.

Die vermaledijde brug

Oudere dorpelingen die rond het centrum hebben gewoond of er nog wonen, zullen zich waarschijnlijk wel herinneren dat de plankieren van de in 1970 gesloopte ophaalbrug jarenlang hebben geklepperd wanneer er een auto of fietser overheen reed. Overdag was dat lawaai niet zo storend, maar 's avonds laat of 's nachts, voor wie er gevoelig voor was, des te meer.
Tot laat in het jaar 1967 heeft dat geluid, dat het bescheiden geklepper van de "Klepperman van elven" qua decibellen vele malen overtrof, menigeen wel eens wakker doen schrikken. Of in het ergste geval zelfs uit de slaap gehouden. Die klepperman staakte vroeger in ieder geval om elf uur zijn dagelijkse ronde. Hij was er o.a. op gebrand om er op toe te zien dat er nergens in het dorp ook maar iets van vuur of licht te bekennen zou zijn na dat tijdstip.

Dit ging niet zachtzinnig maar er zat niets anders op.

Zal het in de nabije toekomst deels weer net zo donker worden als anderhalve eeuw geleden? We zullen zien.

De Dam bracht uitkomst

Nadat in 1967 de Dam in de Reevaart tegen oudjaar officieel was geopend, sloot de gemeente de danig verroeste ophaalbrug af voor alle verkeer. De enigen die nog wat geluid voortbrachten waren tot 1970 de voetgangers, waaronder natuurlijk kwajongens! Toch heeft er ongemerkt een uitwisseling van verloren gegaan geluid plaatsgevonden. Over die brug liep de drumbandafdeling van muziekvereniging Crescendo altijd dol enthousiast trommelend heen en weer wanneer er iets te vieren viel in het dorp. Hun voortgebrachte ritmische geluiden waren natuurlijk totaal niet te vergelijken met het klepperen of zo u wilt klapperen van het brugdek. De trommelaars hoorden het niet, ze oversloegen het.

Rond de muziektent heerst de stilte. Ook het storende geklepper van de brug is voorgoed verdwenen. Als u de rust kunt vinden om op de Slotlaan een poosje stil te blijven staan bij het op de plaats van de muziektent opgetrokken ooievaarsnest, dan zit de kans erin dat u, als u er gevoelig voor bent, het geklepper van de brug weer voor even terug hoort. Met hun snavels vergasten deze in ons land teruggebrachte vogels u dan, met wat geluk, op bijna hetzelfde geluid als dat van het brugdek, dik vijftig jaar geleden.

Voor op leeftijd gekomen Bergers die treuren over zaken die in het verleden verloren gingen een niets kostende terugblik. Ze zullen het daarna misschien met mij eens zijn dat terughalen van wat was niet altijd meer werkt in het heden. ■

Dit is het ooievaarsnest dat op de plek van de voormalige muziektent is opgetrokken, Al verscheidene jaren is het bezet door een steeds terugkerend ooievaarsechtpaar. Of ze ieder jaar de reis naar Afrika maken blijft een vraagteken, want u ziet 's winters vaak genoeg kleumende ooievaars op Bergse daken staan. Er zijn er zelfs bij die op de keukendeur kloppen.

De wereldzeeën over

door Mark Hilberts

Henk van Paasschen (1938) is geboren en getogen in Nederhorst den Berg. De zoon van de hoofdonderwijzer van de gereformeerde lagere school aan de Dammerweg koos al op jonge leeftijd voor de grote vaart. Als stuurman bij de KNSM bevoer hij de wereldzeeën. Een leven vol met avontuur. Henk genoot ervan, maar Holland bleef zijn thuis.

Ondanks dat het meer dan vijfenzestig jaar geleden is dat hij zijn geboortedorp verliet, gaat zijn hart nog steeds sneller kloppen als hij denkt aan Nederhorst den Berg. Een paar keer per jaar gaat Henk, die nu in Beekbergen woont, terug naar het dorp van zijn jeugd. Hij loopt dan wat rond of gaat mee met een excursie van de historische kring.

14 Januari 1945

"Als ik in Nederhorst ben loop ik altijd even langs Dammerweg nummer 14", het huis waar ik ben geboren", vertelt Henk. "Links van ons huis stond de gereformeerde kerk, dat later werd omgebouwd tot een appartementengebouw en naast ons huis stond de school, veel mensen kennen die plek als locatie van de oude brandweerkazerne."

Henk is een kwieke tachtiger met een scherp geheugen, maar als hij terugdenkt aan 14 januari 1945 valt hij eerst even stil. Op die dag hielden de Duitsers een grote razzia in Nederhorst den Berg en omgeving. Het had in de dagen daarvoor streng gevroren. Vanuit Ankeveen kwamen de soldaten over het ijs richting het dorp.
Henk was zes jaar oud maar kreeg de schrik van zijn leven toen de Duitsers aanbelden. Zijn hart zat in zijn keel bij de aanblik van de punten van de bajonetten van de doorgeladen

Zicht op het ouderlijk huis van Henk van Paasschen, Dammerweg nummer 14, gelegen tussen de voormalig gereformeerde kerk en school.

Henk en zijn zus.

Duitse machinegeweren die hij als eerste ontwaarde toen de Duitsers omhoog stoven. Henk stond doodsangsten uit toen de Duitsers het huis minutieus uitkamden opzoek naar onderduikers. Ze vonden na lang zoeken niks en trokken verder.
Bij de Bergse razzia lieten drie mensen het leven. Albert (Ab) van Benschop werd op de vlucht in de Blijkpolder dodelijk getroffen door Duits vuur.

Van Benschop werkte als tuindersknecht bij Gerrit Kostelijk, de opa van Henk. Bij de Goog werd onderduiker Frits van Zanten doodgeschoten. Van Zanten had verkering met Els Snel, de dochter van 'baron zeepsop' Jan Snel. En bij die wasserij was de jonge Henk van Paasschen kind aan huis.
Het derde slachtoffer van die zwarte zondag 14 januari 1945, Geertruida Vink, kende Henk niet persoonlijk.

Vader Henk van Paasschen en Pietertje (Pie) van Paasschen-Kostelijk en hun kroost, begin jaren veertig.

De dramatische gebeurtenissen waren een dreun voor de Bergse gemeenschap, ook voor Henk is de razzia nog altijd een dikke kras op zijn ziel.

Spreken is zilver, zwijgen is goud

Het was de jonge Henk door zijn ouders ingeprent dat hij absoluut niks mocht zeggen over tante Ger. Zij zat bij de van Paaschens ondergedoken. Tante Ger was Joods en liep groot gevaar als ze ontdekt zou worden.
Als tante Ger ontdekt zou worden zou dat ook grote consequenties hebben voor zijn vader, Henk van Paasschen senior, op hulp aan onderduikers hadden de Duitsers zware straffen gezet. Via dominee Groenenberg werden de onderduikadressen geregeld in het dorp. Ruim negen maanden verbleef Tante Ger bij het gezin van Henk van Paasschen en zijn vrouw Pietertje (Pie) van Paasschen-Kostelijk.

Tante Ger en haar kinderen overleefden de oorlog. Dat gold niet voor haar echtgenoot en vader van haar kinderen. Hij werd naar Duitsland gedeporteerd en kwam daar om het leven. In 1992 kregen Henks ouders de Yad Vashem onderscheiding uitgereikt voor hun hulp aan Joodse onderduikers.

Boven water

Henk groeide op aan de rand van het water. Voor het huis liep de Reevaart en achter de Dammerweg het water van de Spiegel en Blijkpolder. Hij is te jong om nog herinneringen te hebben aan de evacuatie in mei 1940 naar Schellinkhout, toen de Bergse polders onderwater werden gezet om de Duitsers tegen te houden, maar oud genoeg om de herinneringen aan mei 1945 nog scherp op het netvlies te hebben. "De Horstermeer stond helemaal onderwater, opa Kostelijk trok toen tijdelijk bij ons in. De polder van het grote eiland was ook door de Duitsers onder

De voltallige familie.

water gezet, de meeste huizen aan de Dammerweg en de Overmeerse weg hadden planken in de voortuin om met droge voeten naar de doorgaande weg te kunnen lopen. In de achtertuin van Henk stond zoveel water dat er met een bootje in geroeid kon worden." Henk zag dat zijn vader in mei 1945 een stengun in zijn handen kreeg gedrukt en met een aantal dorpsgenoten belast werd namens de Binnenlandse strijdkrachten (BS) om landverraders en collaborateurs te bewaken. "Mijn vader was helemaal niet handig en kreeg opeens dat wapen in zijn handen gedrukt. Ik hoor hem nog vragen hoe hij dat ding moest vasthouden." De Bergers die in de oorlogsjaren op het verkeerde paard hebben gewed, zoals Henks moeder de groep omschrijft, worden bij het kasteel samengebracht.

Als straf moesten ze de vijver voor de RK kerk met een schepnet helemaal uitbaggeren. Later namen de geallieerden de bewaking en het gezag in het dorp over. Veel te doen was er niet. Henk zag dat een van de bewakers uit verveling het haantje van een van de kerktorens er met zijn machinegeweer afschoot. Dat soort dingen gebeurden toen.

Henk in november 1954.

Terug naar hoe het was

"Ondanks de oorlog heb ik een gelukkige jeugd gehad," stelt Henk. Hij is de oudste van het gezin van zeven kinderen. Na de Lagere school ging hij de naar de mulo in Weesp. Samen met Jannie Barmentloo fietste hij elke dag door weer en wind naar school.

De verzuiling trok een duidelijke wissel op het dorp, waar iedereen elkaar bij naam of bijnaam kende. Bij de kruidenier Snel of Vlaanderen werden de boodschappen besteld. Melkboer Hoetmer bracht de zuivel rond en

Met het uitbaggeren van de Spiegel en Blijkpolder ontstond begin jaren vijftig de Spiegelplas. Liefhebbers van de watersport ontdekten de plas al snel. Hier legde Henk de basis voor zijn latere beroep als zeeman.

bakker Tinholt bakte het brood. Als het streng gevroren had werden de verhoudingen doorbroken. Op het ijs waren we allemaal vrienden. "Dan scharrelde je ook wat met meisjes van de andere kerk", lacht Henk.

Aan de schaatswedstrijden op de Reevaart en de tochten in de Spiegel en Blijkpolder bewaart Henk gouden herinneringen. Na de mulo ging hij naar de Zeevaartschool in Amsterdam. "Ik volgde een opleiding voor radiotelegrafist", maar de navigatietechniek ontwikkelde zich snel. Nog steeds heb ik alle morse codes paraat, maar het was niet meer nodig door andere verbindingen, toen ben ik begonnen als stuurmansleerling."

Winter 1958/59. Achter de kerk, familie van Paaschen in actie.

Poseren op een smalle plank ergens aan de oevers van de Dammerweg. Vlnr: 3e Greetje van Paasschen, 4e Dirk Spruit, 5e Roel Kalter, 8e Klaas van Paaschen, 10e John Snel en 11e Magda Kalter.

Ver van huis

West-Indië, Zuid-Amerika, Noord-Amerika, Scandinavië, Henk kwam als zeeman op plekken waar velen van dromen. Hij was er bij toen Suriname onafhankelijk werd. Hij klom bij de KNSM op tot eerste stuurman en trouwde in 1965. Hij is vader van Odin (1968) en Skadi (1971) van Paasschen en is opa van drie kleinkinderen.

"Geschreeuw, ik ren naar het ruim en zie daar diep in het ruim een matroos van ons bewusteloos liggen. Via een touw daal ik af om hem eerste hulp te verlenen, ik roep om assistentie. Collega's proberen een pallet met een lier te laten vieren waarop we het slachtoffer omhoog kunnen takelen. Dan wordt het zwart. In het ziekenhuis in Georgetown in Guyana werd ik wakker na drie dagen in coma te hebben gelegen. De agent van de handelsmaatschappij vertelde mij aan bed wat er was gebeurd. De pallet was losgeraakt en op mijn kop gevallen.

Toen ik het verhaal hoorde was mijn schip al vertrokken. Naast mij lag de matroos die in het ruim gevallen was. Hij was ook zwaar gewond.

Enkhuizen. In plaats van óver de brug, ònder de brug, op het ijs!!!

Radio-Rally met Pieter Lam.

Henk als jongste stuurman op een van de schepen van de KNSM.

Mijn schedel bleek gebroken en mijn neus lag er zo wat af. Na een paar weken werd ik met het vliegtuig naar Nederland gerepatrieerd en in het Academisch Ziekenhuis in Leiden geopereerd." Hij herstelde van het zware ongeluk, maar helemaal de oude wordt hij niet. Nog altijd ziet hij soms vlekken voor de ogen.

Tegenwind

'Windkracht elf met uitschieters boven twaalf. Henks schip ligt enkele zeemijlen voor Terschelling dwars op de golven. Bang is Henk niet, maar spannend is het wel, nu komt het erop aan voor de stuurman pur sang, de boeg spat op de golven en wordt met immense natuurkrachten omhoog gestuwd. Ze redden het. Na een zware storm gaat de wind weer liggen.

De wereldzeeën over.

Ook privé gaat die vergelijking op. Henk moet verder nadat zijn huwelijk op de klippen was gelopen en de werkgelegenheid in de maritieme sector halverwege de jaren zeventig fors terugliep. Henk verloor zijn baan, maar kreeg op de Zeevaartschool in Amsterdam een kans om als docent een nieuwe carrière te beginnen. Hij besefte dat hij als onderwijzer min of meer in de voetsporen van zijn vader trad. Na een grote reorganisatie eind jaren tachtig raakte hij opnieuw zijn baan kwijt, 'last in first out', maar als docent klein vaarbewijs op een avondschool in Haarlem lukte het hem toch tot zijn pensionering aan het werk te blijven. Na op diverse plekken in het land gewoond te hebben vestigde hij zich in het Gelderse Beekbergen, waar hij naar tevredenheid woont.

Henk en zijn vrienden op de Reevaart. Winter 1961. Ireen van Paasschen, Pleunie Snel, Koen Snel, Frits Snel, ArieJan Snel en Ans.

Anno 2022 een surrealistisch decor, schaatsen op de Reevaart door het centrum van Nederhorst den Berg. Winter 1961.

Hij richt zich op sport en bridge. Als hij zestig is loopt hij de marathon van New York en Rotterdam. "Kom eens mee", en hij laat in een ruimte in de bijkeuken zijn indrukwekkende verzameling trofeeën zien. Vijfendertig keer liep hij de vierdaagse van Nijmegen en vijftien keer fietste hij de Elfstedentocht.

Henk is een tevreden man, maar als hij vertelt over de wind, het water en de polders van Nederhorst den Berg lichten zijn ogen opvallend op. ■

Jeruzalem 1993. Vl.n.r.: Ans van Paaschen, Ati Snel-Schenk, Henk van Paaschen, mevrouw van Paaschen en de vertegenwoordiger van Yad Vashem.

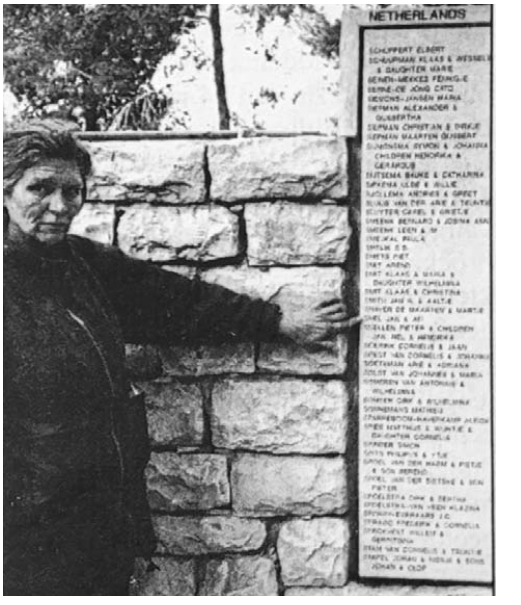

Ans van Paaschen wijst aan, "Snel, Jan en Ati".

Otte Andela, zoon van een Horstermeerpionier

Gerard Baar

Otte Andela, hier bij een inmiddels verdwenen tuinbouwbedrijf in de Horstermeer, vertelde: "ik was negen jaar toen mijn vader in 1905 op 'Nieuw Harmonie' ging wonen. De eerste jaren moest ik nog naar school in 's-Graveland. Zo gauw ik uit school thuiskwam ging ik direct het bedrijf op. Ik was er graag".

"Dagelijks mocht ik mee met de paard en wagen om melk naar Walden te brengen. Van Eeden kwam zelf regelmatig per fiets naar 'Nieuw Harmonie'. Het was een lange, tengere man, een heel bijzonder mens. Ik heb vaak met hem gesproken. Hij had het altijd over zijn idealen. Maar hij was te goed en vertrouwde de mensen te veel. Echte idealisten zijn zeldzaam. Mijn vader is na 1907, het jaar waarin de kolonie werd opgeheven, voor eigen rekening groenten gaan kweken".

Otte staat ook bij de jongemannen die rond 1915 op de brug van café IJsbrand Kuiper poseren voor de fotograaf. Dat café liep niet zo goed omdat de vrouw van Kuiper na twee potjes bier gewoonlijk vroeg of het gezin dat wel kon verdragen. De vrije-socialisten vergaderden er wel en hielden er ook toneelavonden.

De Horstermeer vormde een gemeenschap op zich, het leven stond er los van het in hoofdzaak christelijke dorp Nederhorst den Berg.

De vader van Otte was Sybren Andela. Hij behoorde samen met o.a. Nanne de Boer tot de eerste tuinders in de Horstermeerpolder dankzij Frederik van Eeden. Frans Welle van tuinderij Stilhorn op het Eiland was de eerste afnemer, er was toen nog geen veiling. Welle had een groentewijk opgezet in Amsterdam.

Toen 'Nieuw Harmonie' niet bleek te functioneren schonk Frederik van Eeden het land aan zijn volgelingen. Zij verkochten het weer aan Nanne de Boer. Veehouder G.A. Smits kon zodoende in 1908 'Nieuw Harmonie' van hem kopen.

Achter de QR-codes van enkele bij de hoek van de Machineweg geplaatste bordjes, in het kader van de 'Vroeger en Nu wandeling', kunt u het een en ander lezen en/of beluisteren over die periode. Als u echt geïnteresseerd bent kunt u proberen het boekje 'De Horstermeer 100 jaar droog' op de kop te tikken. Dit is hier ook deels als bron gebruikt. ■

Gerard Baar

De eerste tonnen zand voor de Dam liggen er

Rond eind augustus 1967 begon in de vroege ochtend tegenover het huis en werkplaats van Schildersbedrijf R.J. Baar en Zn v/h Stijvers, gevestigd op de Overmeerseweg 8, een zandschip haar lading in de Reevaart te lossen. De aanleg van de Dam was begonnen.

Het na een dag of wat boven het water uitstekende lichte zand stak, hoe meer het opdroogde, fel af tegen het zwarte water. De hele rivier de Vecht was vanaf Utrecht tot Muiden in die dagen een stinkend open riool. Er dreef van alles langs, maar dat was niet de enige vorm van vervuiling. Op de bodem lagen allerlei door aanwonenden in het water gekieperde afgedankte zaken, je kon het zo gek niet bedenken.

Het begin van de vooruitgang.

Begin van de bouw van de woonwijk Horn- en Kuijerpolder.

Thomas Groenendaal rijdt zijn achter de Voorstraat gelegen erf af. Op zijn voormalige weiland staat de woonwijk Horn- en Kuijerpolder.

Scheepvaart was vanaf 1953 al niet meer aan de orde geweest, want de brug kon sinds dat jaar niet meer open. Twee zware ijzeren balken hadden haar zo lang als nodig verstevigd.
Zij vond haar Waterloo toen de Ballastmij de Reevaart in 1970 voor driekwart ging dichtspuiten om de infrastructuur van het dorp te verbeteren. ■

De foto stond in de Gooi-en Eemlander van 1 september 1967.

De wilde ijsclub

Gerard Baar

In 1956, net voor de strengste februarimaand sinds mensenheugenis, had de IJsclub Nederhorst den Berg besloten de ijsbaan op de polder van Venneman achter Gijs van Schaik (de bloemen- en sigarenboer) aan de Overmeerseweg te verruilen voor een nieuwe baan in Overmeer achter Schuimrubberfabriek Riviéra.

De eigenaar van hotel-café Nederhorst, Van der Voorn, zei tijdens de bestuursvergadering, dat een deel van de leden daar moeite mee had. Voorzitter Dolman vond dat die mensen dan op de ledenvergadering hun mond open hadden moeten doen.

Toen de ongekend strenge vorst in het begin van die maand inviel (we liepen over een nacht ijs naar de overkant van de Vecht toen we op de bus moesten wachten!) namen Cees Bouwer, Cees van Huisstede en Dirk Pouw een paar dagen later het initiatief om een wilde ijsclub op te richten. Er woonden genoeg 'uitgevroren' mannen en jongens in de buurt die graag wat omhanden wilden hebben. De met zijn schip ingevroren schipper Van der Meer fabriceerde met de motormaaier van akkerboertje Dirk Meier een sneeuwschuiver, omdat hevige sneeuwbuien voor een dik pak sneeuw hadden gezorgd. Binnen een mum van tijd lag er een baan van de brug tot aan de boerderij van Galesloot.

Het opspelden van 'het bezempje'.

Chris Gillissen zorgde voor de verlichting en de muziek. De stroom betrok de 'Wilde IJsclub' bij dokter Roelofsen. Hij had zo'n schik van dit spontaan opgekomen initiatief, dat hij de

baanvegers tegen de avond vaak een borreltje te drinken gaf.

De kwaliteit van het ijs bleef goed, zodat er ook 's avonds, ondanks de lage temperaturen, veel schaatsers van de baan gebruik maakten. De muziek en de aan een paar masten opgehangen peertjes (meer zal het niet geweest zijn) zorgden voor een ludiek sfeertje (dat woord is later pas uitgevonden) in die ontegenzeggelijk barre tijden. Bij de voor de winkel van Brinkers opgebouwde koek-en-zopietent van Riek Pouw en Jaap Dubelaar was gelukkig warme chocola te koop om de kou wat draaglijker te maken.
Om activiteiten te bekostigen maakten vrijwilligers kleine bezempjes die een schaatser opgespeld kreeg als hij de baanveger geld toestopte. Ook steunbonnen gingen grif over 'de toonbank'. Er zijn zelfs nog kortebaanwedstrijden gehouden. Een van de winnaars was Draayer uit Weesp.

Toen na twee-en-een-halve maand eindelijk de dooi inviel was het mooi geweest. De wilde ijsclub staakte haar protest door zichzelf na een kort bestaan op te heffen. ■

Een antwoord op de rectificatie van 't Slagertje
(In Werinon 102)

Gerard Baar

Een zoon van Kees Snel (At Snel) schreef dat hij in dat nummer op pagina 5 een verhaal aantrof over het huis van Ab Snel aan de Meerlaan. In tegenstelling tot de bewering dat Ab hier niet gewoond zou hebben liet hij mij weten dat zijn oom er wel enkele jaren heeft gewoond voordat hij het aan Van Kippersluis verkocht. Hij is daarna naar Hilversum verhuisd. 't Slagertje, de vader van At, die de bungalow begin jaren zeventig liet bouwen op de plek waar nu de tennishal staat, kon er volgens zijn zoon helemaal niet wennen. Vader Kees verhuisde terug naar de slagerij. Hij is daar in 1974 al op 58-jarige leeftijd overleden.

De bijna niet zichtbare Overmeerse slager Cees Snel met zijn hulpslagers.

Zoon At eindigt zijn aanvulling op de rectificatie met de mededeling dat hijzelf 80 jaar oud is en de tijd neemt ons blad regelmatig te lezen. Ik kan uit naam van alle medewerkers wel zeggen dat dit ons deugd doet. ■

Nederhorst den Berg aan Zee

Gerard Baar

Blijkpolder achter Rode Dorp (1978).

Blijkpolder G.W. (1981-9).

Bijna tegelijk met de opening van Sporthal De Blijk was er tevens een begin gemaakt met de woningbouw op het daarvoor al jaren klaarliggende opgespoten bouwterrein. Het veen was in een tijdsbestek van minstens tien jaar door de druk van het zand compleet samengeperst, zodat in deze wijk de bodem zo goed als niet aan verzakkingen onderhevig is. In andere nieuwbouwwijken van Nederhorst den Berg gebeurt dat meer omdat er maar net boven het maaiveld is gebouwd. Haast onvermijdelijk omdat de naoorlogse woningnood noopte tot zo snel mogelijk aan de behoefte van woningen te voldoen.

Het frappante is dat op de plekken waar sloten hebben gelopen de daarop gebouwde woningen altijd last hadden van vochtoptrek. Ook de tuinen bleven daardoor jaarlijks centimeters zakken.

Vanwege die problemen moest een deel van de Meidoornlaan in het verleden gesloopt worden. Door de bouw van de Meidoornhof kwamen er wel meer woningen voor terug.

Omdat de Spiegel- en de Blijkpolder een verschillend grondwaterpeil hadden moest er begin jaren zeventig wel een dijkje aangelegd worden om het overgebleven gedeelte van de Blijkpolder af te scheiden van de nieuw te vormen plas.Vanwege de doorbraak van het Ankeveensepad (in 1970) was dat hoogst noodzakelijk om verzakkingen van woningen te voorkomen.

Later bleek dat de demping van de Reevaart er waarschijnlijk aan toe heeft bijgedragen dat bepaalde huizen langs die voormalige vaart gingen verzakken. ■

Winterhulp Nederland (2)

Collecte november 1941

Claudette Baar

Naar aanleiding van gevonden terracotta schijfjes stond in de vorige Werinon een kort artikel over de Winterhulp Nederland. Wat ontbrak was een uitleg over deze bijzondere aardewerken schijfjes.

Afbeelding van voor- en achterkant van het Nijmeegse schijfje met speldje. (Niet in het bezit van de HKN)

De collectanten van de Winterhulp werden beloond voor hun hulp bij het inzamelen van de gelden. De beloning voor de in 1941 gehouden straatcollecte stond in het teken van bekende gebouwen in Nederland.

Als bedankje voor hun deelname ontvingen de collectanten terracotta schijfjes met een speldje aan de achterkant met afbeeldingen van een voor een bepaalde plaats opmerkelijk gebouw. Zo zien we voor Amsterdam, de Westertoren; Rotterdam de St.Laurenstoren; Den Haag, de Ridderzaal; Utrecht, de Domtoren; Groningen, de Martinitoren; Haarlem, het stadshuis; Zwolle, de Sassenpoort; Nijmegen, de Valkhof; Maastricht, de Oude Maasbrug; Gouda, het stadshuis; Bergen op Zoom, de Gevangenenpoort; Veere, het raadhuis; Grouw, gezicht vanaf het Pikmeer; Rolde, een hunnebed.

De schijfjes werden gestempeld uit Rijnse klei, gevolgd door een proces van drogen en bakken. De eerste duizendtallen hebben in het begin aardig wat problemen opgeleverd, want na enkele dagen liet de lijm los tussen het schijfje en het speldje. Nadat geschikte lijm gevonden was, verliep de productie verder zonder problemen. Voor de eerste maal werd de productie van de speldjes aan Nederlandse industrie gegund en wel N.V. Brouwer's Aardewerk te Leiderdorp. Per dag werden ongeveer 3.000 tot 5.000 schijfjes met de hand geponst, in totaal ca. 1.500.000 stuks. In 1978 is daar het bakafval gevonden. ■

Links de afbeeldingen van alle schijfjes die de HKN bezit.

bron: http://winterhulp.info

Het Rampjaar en de Hollandse Waterlinies

Gerard Baar

Op 8 april bezochten zo'n vijftig belangstellenden deze door de heer Maarten Bootsma in de Bergplaats gehouden lezing. Hij komt uit Loenen aan de Vecht en heeft zich in de loop der jaren verdiept in de Waterlinies waarmee onze dorpen te maken hebben gehad.

Het begon allemaal na 1589 met de ontwikkeling van de Oude Hollandse Waterlinie. Prins Maurits had zijn ideeën daarover aan de Staten Generaal voorgelegd. Die namen het plan serieus want ze waren tenslotte sinds 1568 in oorlog met Spanje. Het gebruik-maken van het water om zich te verdedigen, kwam langzaam tot ontwikkeling.
Het ontzet van Alkmaar in 1574 gaf de doorslag. Rondom die stad zetten de Geuzen alle sluizen open, zodat de omringende polders onder water liepen. Een groot deel van de Spaanse soldaten die de stad belegerden verdronken toen jammerlijk.

In 1629 versterkte in drie dagen tijd Frederik Hendrik te Nieuwersluis de schutsluis met een schans, om de waterweg tussen Utrecht en Amsterdam te kunnen verdedigen.

Lodewijk XIV.

Utrecht bleef buiten de Linie, het had er geen geld voor over.

In 1672, het Rampjaar, verklaarden Frankrijk, Engeland en de Duitse vorstendommen Munster en Keulen de oorlog aan de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

Bij deze inval kwam Utrecht bedrogen uit. In negen dagen tijd stonden de Fransen aan de poort van de stad. Ze hebben vreselijk huis gehouden in de Vechtstreek, ook Overmeer is geplunderd en in brand gestoken.

Amsterdam bleef tot groot geluk voor de daar gevestigde kooplieden gespaard dankzij die Oude Hollandse Waterlinie. Het Staatse leger verdedigde het gebied met behulp van boten, de net op tijd invallende dooi in die winter voorkwam erger.

Een eeuw later

In 1787 vallen de Pruisen Holland binnen omdat de patriotten Stadhouder Willem V en zijn echtgenote, Wilhelmina van Pruisen, bij Goejanverwellesluis hadden tegengehouden. De patriotten vluchtten daarna massaal naar Frankrijk.

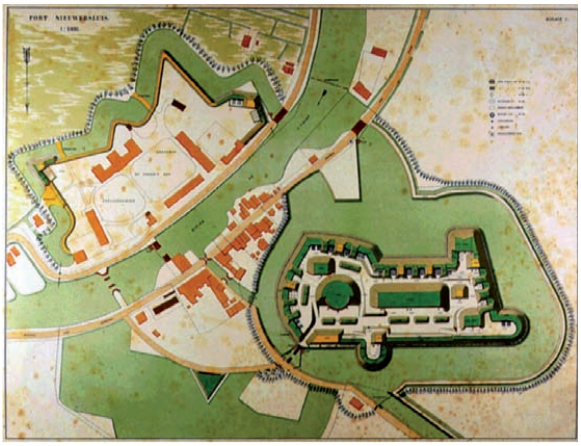

Fort Nieuwersluis.

Acht jaar later, in 1795, trokken de Franse legers de bevroren rivieren over om de Republiek te bevrijden van Willem V en zijn regenten. In 1806 riep Napoleon het Koninkrijk Holland uit. Hij zette zijn broer Lodewijk Napoleon op de troon.
Lodewijk Napoleon gaf opdracht tot de aanleg van een straatweg tussen Utrecht en Amsterdam.

Cornelis Krayenhoff, patriot en oud-officier in het Staatse leger kreeg de opdracht van het nieuwe landsbestuur een stelsel van forten te ontwerpen: de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Fort Nieuwersluis kwam naar een ontwerp van Krayenhoff tot stand.

Nadat de Fransen het land uit waren bouwde hij gewoon verder aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Daarin weken de forten Amelisweerd,

Oefening van de Geneeskundige Troepen.

Rhijnauwen en Vechten rond de stad Utrecht qua constructie af van de rest. Zij waren veel groter omdat het land daar vanwege de bodemhoogte moeilijker te inunderen was.
De Kringenwet uit 1853 maakte het onmogelijk om binnen het schootsveld van de versterkingen te bouwen. Die wet is uiteindelijk pas in 1963 afgeschaft.

De Stelling van Amsterdam

Naar aanleiding van de Frans-Duitse oorlog die in 1870 uitbrak, begon in 1874 defensie met de uitwerking van een stelling rond Amsterdam. Dit resulteerde in totaal een reeks van 46 forten rondom Amsterdam. Waarbij het fort Pampus de aanvallen vanuit de Zuider-

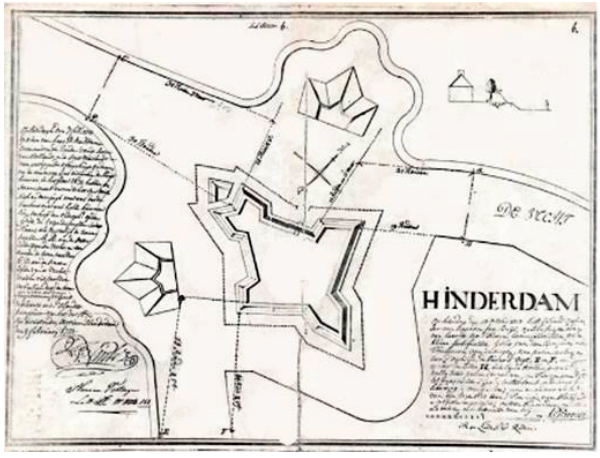

Fort Hinderdam.

zee moest tegenhouden. Het twee verdiepingen tellende Fort Abcoude is met haar dak van aarde het oudste verdedigingswerk binnen de Stelling. De uitvinding van de brisantgranaat maakte die vorm van fortenbouw noodzakelijk.
De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie gingen in 1922 op in de Vesting Holland, opgezet ter verdediging van het westen van Nederland. De Nederlandse landsverdediging onderging een complete reorganisatie. Dat voorzag in een stelsel van kazematten waarin de manschappen ondergebracht moesten worden.

Liniedijk van het Gein naar Fort Nigtevecht.

Geschutskoepel van Fort Nigtevecht.

Defensie heeft dit grootse verdedigingsplan nooit af kunnen ronden omdat de oorlog begon voordat het loopgravenstelsel dat die verblijven onderling moest verbinden klaar was. Toen de Duitsers in 1940 ons land binnen vielen was daarvan pas een deel gerealiseerd.

Hiervan is niets meer terug te vinden omdat de boeren ze na de oorlog meteen hebben dichtgegooid. De kazematten zijn natuurlijk voor het grootste gedeelte overal in het landschap blijven staan, omdat die volledig uit gewapend beton zijn opgetrokken.

Ten slotte

De meeste forten zijn inmiddels gerestaureerd en doen dienst als onderkomen voor Natuurmonumenten, horeca en allerlei andere activiteiten. Dankzij die linies zijn er grote open stukken in het landschap gebleven omdat er, zoals u hebt kunnen lezen, niet gebouwd mocht worden binnen het schootsveld.

Maarten Bootsma slaagde erin om binnen een paar uur het geïnteresseerde publiek een boeiend overzicht te geven van bijna drie en een halve eeuw Nederlandse landsverdediging, die uniek was in de toenmalige wereld. Hij kreeg daarvoor terecht een luid applaus. Zijn enthousiaste betoog heeft er ongetwijfeld toe bijgedragen dat wij onze omgeving met andere ogen gaan bekijken. ■

Een feestfort in de buurt van Utrecht.

‘Vroeger en Nu’ wandeling

De Oude Machine

In 1882 in bedrijf genomen, in 1895 al buiten werking! De bemaling van de Horstermeer werkte trapsgewijs met een beneden- en een bovengemaal. Het gemaal van de Blijkpolder sloeg het water uit op de Reevaart. Dat dreigde binnen de korste keren een fiasco te worden. Daarom moest er in 1895 een nieuw stoomgemaal in Overmeer komen.
De Oude Machine raakte in 1913 ineens uit de vergetelheid. Dankzij poldervoorzitter D.O. de Vries kwam er een Coöperatieve Groenteveiling in Hilversum. Om daar te komen voeren alle tuinders met hun vletten over de Tocht naar de Oude Machine. Daar laadden ze hun groente met lorries over in achter de dijk liggende dekschuiten. Vervolgens sleepten ze de boten naar de Wipbrugsluis om langs de Herenweg via de ’s-Gravelandsevaart door de Zuidersluis op de Beresteinsevaart te komen. Aan het einde van deze vaart stond de veiling.

Op de terugweg vulden de tuinders hun door moeder de vrouw meegegeven teilen met drinkwater uit de Stichts-Ankeveensepolder.

Het kaartje is gemaakt door Nicolaas Visscher in 1651. De dijken van het in 1629 voor het eerst droog gekomen meer zijn hierop nog goed zichtbaar. Net toen de ontginning in dat jaar was begonnen moest het Horstermeer, vanwege de komst van de Spanjaarden, weer onder water worden gezet. Er liep rond het hele Horstermeer een Ringsloot tussen de binnen- en de buitendijk. Alle polders in de omgeving loosden daar hun water op. Kortenhoef met drie molens, Ankeveen met één, net als Nederhorst den Berg. Verder de Meeruiterdijkse polder met één, evenals de Vreelandse Dorssewaard. Toen de dreiging voorbij was zijn er waarschijnlijk meerdere pogingen gedaan om het meer weer droog te krijgen. Het bleek een onmogelijk iets, vanwege alsmaar omhoogkomend kwelwater.

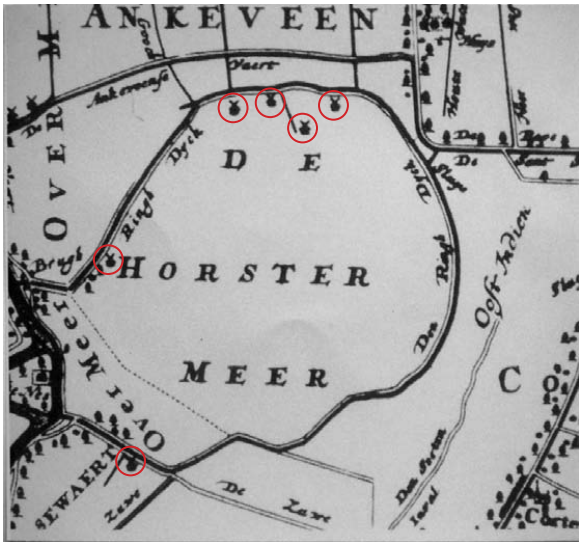

Het kaartje van Nicolaas Visscher uit 1651.

Windkracht bood te weinig soelaas, temeer daar alle omliggende polders op de Ringsloot loosden. De zes molens van de droogmakerij mochten dat niet, maar een paar deden dat wel. Dat leidde tot strubbelingen die maakten dat het project in 1636 is afgeblazen. De natuur nam weer bezit van het Horstermeer.

De uitvinding van de stoommachine bood de mogelijkheid opnieuw een poging te wagen. In 1880 was het zover. De Oude Machine (het in 1882 in gebruik genomen Ondergemaal) is

waarschijnlijk uit logistiek oogpunt op deze plek terecht gekomen. Het kan meegespeeld hebben dat hier eveneens nog een stuk intacte Ringsloot lag. Je vraagt je af hoe ze in die tijd het benodigde materiaal op deze plek hebben kunnen krijgen. De excentrische ligging maakte de grote investering tot een fiasco. De kosten van de kolen en het intensieve onderhoud resen de pan uit, met groot kapitaalsverlies tot gevolg. Ondanks die tegenslagen kon er toch in1898 een nieuw gemaal in Overmeer worden geopend.

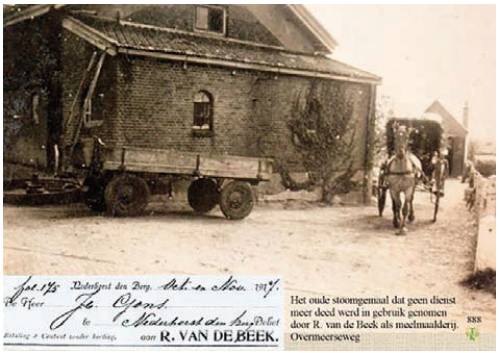

In 1899 verkocht, want na het opheffen van de trapsgewijze bemaling in 1895 verviel ook de waterbeheersing van de Blijkpolder. Een duiker met overloop naar de Horstermeer bracht de oplossing. Het overtollige water uit de Blijk liep dan de polder in. Het gemaal in Overmeer sloeg dat weer uit op de Vecht.

Jan Blok, de opvolger van Jan Westhof, aan het werk met zijn algensnijder in de ringsloot van de Horstermeer.

Philip Westbroek heeft op weg naar de veiling in Hilversum net de Ankeveense sluis gepasseerd.

De tuinder in de vlet op het bordje is Bouke Rijpma, een van de mannen van het eerste uur rond de tuinbouw in Nieuw Harmonie. Op het hoogtepunt van de periode dat de Horstermeer bekend stond als 'Groentetuin van het Gooi', waren er zo'n 70 tuinders werkzaam. In 1979 waren dat er nog 27, waarvan 24 onder glas.

Anno 2022 is er bijna niets meer van te merken dat er zo'n tachtig jaar lang door heel wat mensen in de Horstermeer is geploeterd om een bestaan te hebben. ■

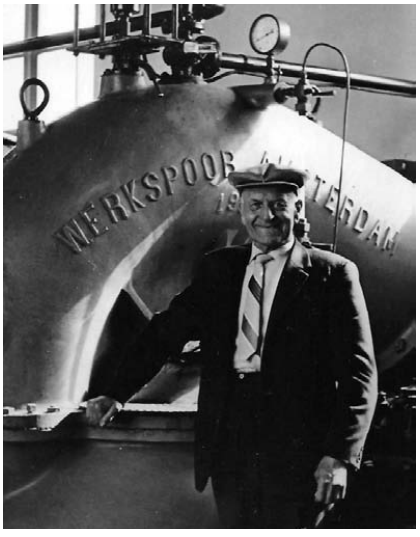

Jan Westhof. Hij was de eerste machinist op het elektrische gemaal 'De Hoek' dat in 1926 het dieselgemaal in Overmeer verving.

Horstermeer 140 jaar

Gerard Baar

Op de foto staat Teus van de Kemp (fotoman van de Historische Kring) trots in de lens te kijken bij de ingang van de tent, die zoals altijd is opgebouwd met medewerking van Herman van Ruitenbeek en Piet Gijsen. Al de regenvrij tentoongestelde foto's zijn in de loop der jaren door Teus bij bezoeken huis aan huis verzameld.

Dit prachtige bouquet is aan Teus aangeboden door het feestcomité.

Het systeem voor de vijfjaarlijkse opbouw is door de drie heren zelf uitgedacht. Ondersteund met hand en spandiensten van minder handige mensen krijgen ze het binnen een mum van tijd voor elkaar stellages, die u op de foto ziet, tentoonstellingklaar te maken.

De animo om te komen kijken is niet aan slijtage onderhevig. Dat bleek wel na het traditiegetrouwe Horstermeerontbijt op zondagmorgen. Na afloop stroomde volgens Teus zijn tent ineens helemaal vol. Het gevolg was een kakafonie aan geluiden van druk pratende Horstermeerders, waaruit Teus in flarden van gesprekken opving dat de een het nog beter wist dan de ander. Het verleden is gelukkig voor iedereen op een andere manier beleefd, zodat er oneindig veel over gepraat kan worden.

Teus' passie voor het verzamelen van foto's is ontegenzeggelijk in vruchtbaarder aarde gevallen dan de bodem van de polder na drooglegging heeft prijsgegeven. Die beginjaren hebben tot een saamhorigheidsgevoel geleid dat tot vandaag de dag nog aanwezig is. Dat bleek des te meer op maandagmorgen tijdens het ontmantelen en afvoeren van alles wat nodig was geweest om tot een geslaagd feest te komen. ■

De ronde foto is de oudste foto uit de verzameling van de samensteller van de tentoonstelling. In de boerderij op de achtergrond, die achteraan de Radioweg staat, woonde vroeger Sikking. Tegenwoordig eigendom van de milieuvriendelijk boerende Klaas Stoker.

De Vecht als verbindende schakel in de geschiedenis van onze familie De Jongh

Cees de Jongh

Deel II

In het eerste deel van onze familiekroniek in de Werinon van voorjaar 2022, staat beschreven hoe ik in verschillende archieven de hoeve Koningslust aan de Vechtdijk WZ 78 in Weesperkarspel met de weilanden heb gevonden. Waar Willem de Jongh en Jannetje van Jaarsveld op 1 mei 1840 zijn gaan wonen en werken. Deze hoeve met de naastgelegen kwekerij en woonhuis van de warmoezier (groentekweker) behoorden bij de Buitenplaats Koningslust.

Uit publicaties gevonden op internet en de artikelen geschreven door Els N.G. van Damme in de Werinon nr. 84 van mei 2013: 'Een Gouden Ring rond de Hinderdam 17e-19e eeuw en de Buitenplaatsen Koningslust en Hinderrust' maakten duidelijk, dat beide hofsteden in die tijd veel importantie uitstraalden. En de gaande en de komende eigenaren nogal wat in de melk te brokkelen hadden. Zowel in de omgeving van beide buitenplaatsen, gelegen op het snijvlak van de provincies Noord-Holland en Utrecht, als in de financiële-, de wetenschappelijke-, en de bestuurlijke wereld in Amsterdam en omstreken. Later kwamen ook de handelaren in onroerend goed in beeld tijdens de aan- en verkopen van deze buitenplaatsen.

Het was niet eenvoudig om een schets, tekening of schilderij van de Buitenplaats Koningslust samen met de hoeve Koningslust, de kwekerij en het plaatsje Hinderrust te vinden. Om een goed idee te verkrijgen hoe deze buitenplaatsen, gelegen aan de Vecht, er in die tijd er hebben uitgezien. Tot ik in maart 2019 een tip kreeg, kijk eens op de site van het Nationaal Archief in Den Haag. Op deze site vond ik een heel gedetailleerde kaart.

Met de omschrijving: *Koningslust a/d Vecht 4647. Kaart van de buitenplaats met boerderijen en landerijen gelegen in de Aatsveldse en Hornpolder. 1798. A. Blanken Jzn. MS. Afm. 110-143 cm. N.B. Hierbij 4 bladen met renvoy en enkele percelen. Collectie Blanken.*

Ik heb contact gezocht met de medewerkers van het archief in Den Haag en een afspraak gemaakt voor het 'ontdekken' van deze kaart. Met nog een paar kaarten en afbeeldingen van de Hinderdam en het plaatsje Hinderrust. Samen met mijn vrouw Dorien ben ik naar Den Haag gegaan en bij het Nationaal Archief aangekomen werden wij met alle egards ontvangen en uitgenodigd om eerst de kleine kaarten te bekijken en te fotograferen in de leeszaal. Later gingen medewerkers van het archief met ons mee de lift in naar de kluizen een aantal verdiepingen lager. Op de bovenkant van een paar kasten lag 'de Blanken-kaart' met 4 extra bladen klaar om staande op een trapje door ons 'ontdekt' te worden. Fantastisch wat een mooi materiaal en met zo'n enorme detaillering.

Tijdens het bekijken en fotograferen van de bewuste kaart viel ons op dat de lift niet stil stond en er steeds meer mensen de archiefruimte binnen kwamen. Onze vraag waarom werd snel beantwoord. Dit soort kaarten worden maar heel weinig of zelfs nooit opgevraagd. Wel wordt er volgens een bepaald protocol om de zoveel tijd deze kaarten uit de bewaarkokers gehaald voor controle, maar dat is het dan ook. Dus heb ik voor een aantal medewerkers van het archief en belangstellenden uitleg gegeven over mijn vooroude-ronderzoek, het vinden van deze gedetailleerde kaart van A. Blanken Jzn. en wat er op te zien is. Geweldig om dit voor echte kenners te mogen doen. Later is er een professionele scan van gemaakt en naar ons opgestuurd. Op de volgende pagina's de 'Caart van de Buijtenplaats Koningslust'.

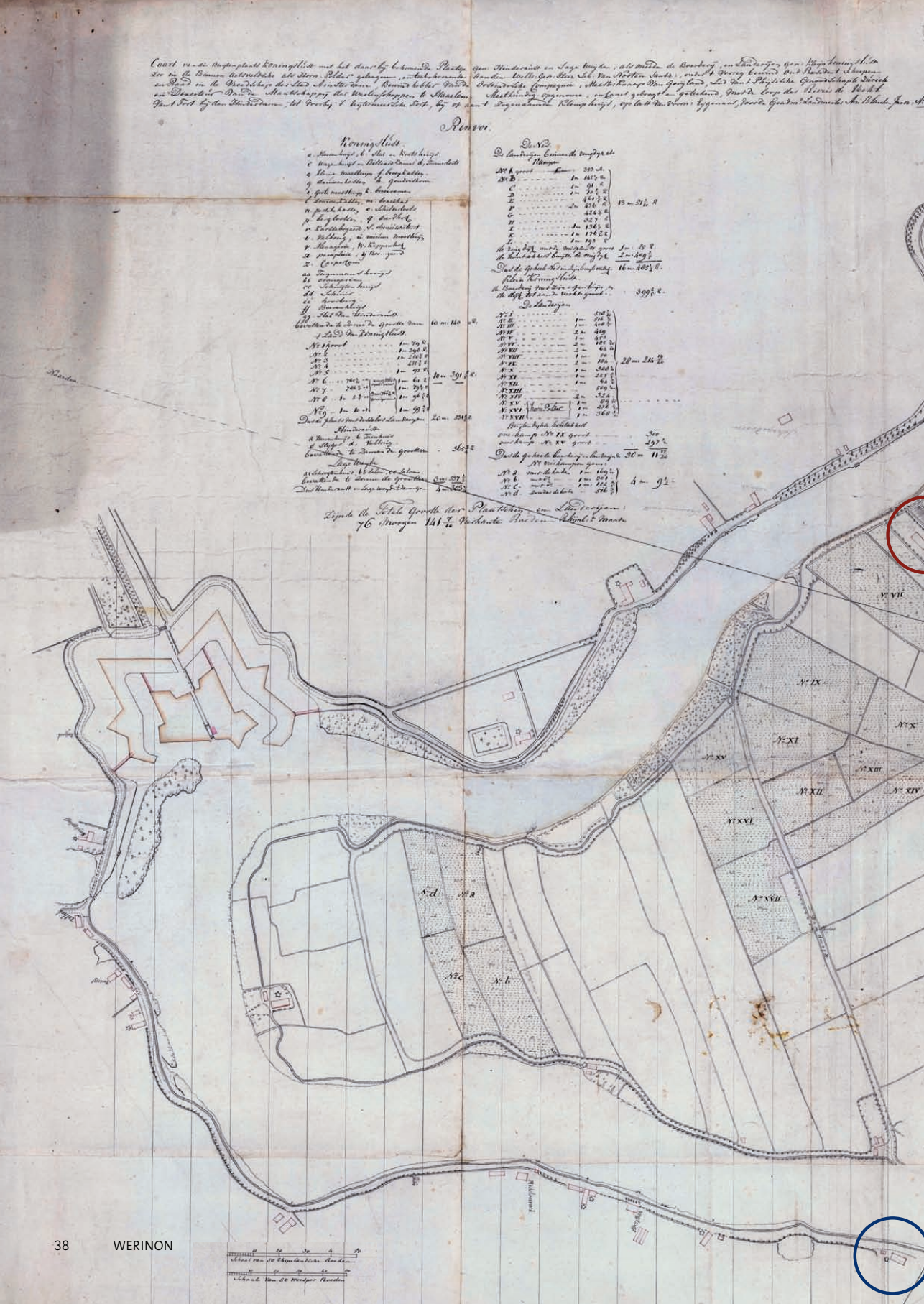

Caart van de Buijtenplaats Koningslust met het daarbij behoorende Plaatsje gen: Hinderrust en Lage Weijde; als meede de Boerderij, en Landerijen gen: Kleijn Koningslust zoo in de Binnen Aetsveldsche als Horn Polder geleegen, en toebehoorende Aan den Wel-Ed: Gestr: Heer Seb. Van Nooten Jansz:, onder voorig bewind oud President Scheepen en Raad in de Vroedschap der Stad Amsterdam, Bewindhebber Van De Oostindische Compagnie, Meester Knaap Van Gooijland, Lid van 't Phijsische Genootschap te Zurich en Directeur Van de Maatschappij der Wetenschappen te Haarlem. Meetkundig opgenome, in kaart gebragt en geteekend, met de loop der Rivier de Vecht van 't Fort bij den Hinderdam, tot voorbij 't Uijtermeersche Fort, bij of aan 't zogenaamde Klomphuijs, op last van voorn: Eijgenaar, door de Geadm. 1e Landmeeter Ari Blanken Jansz: Ao 1798.

Het Huisarchief van Koningslust 1796-1810 ontdekt in het archief van Weesp

In november 2021 kreeg ik een bericht van Wouter van Dijk, senior collectiebeheerder bij het Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen. Hij had tijdens werkzaamheden in het archief van Weesp het Huisarchief van Koningslust 1796-1810 ontdekt. Bestaande uit vijf akten van perkament verpakt in archiefdozen. Deze akten zijn nooit aan de inventarisatielijst van het archief toegevoegd. Een geweldige ontdekking die mooi aansluit bij het verhaal over de Hofstede Koningslust en de geschiedenis van onze familie.

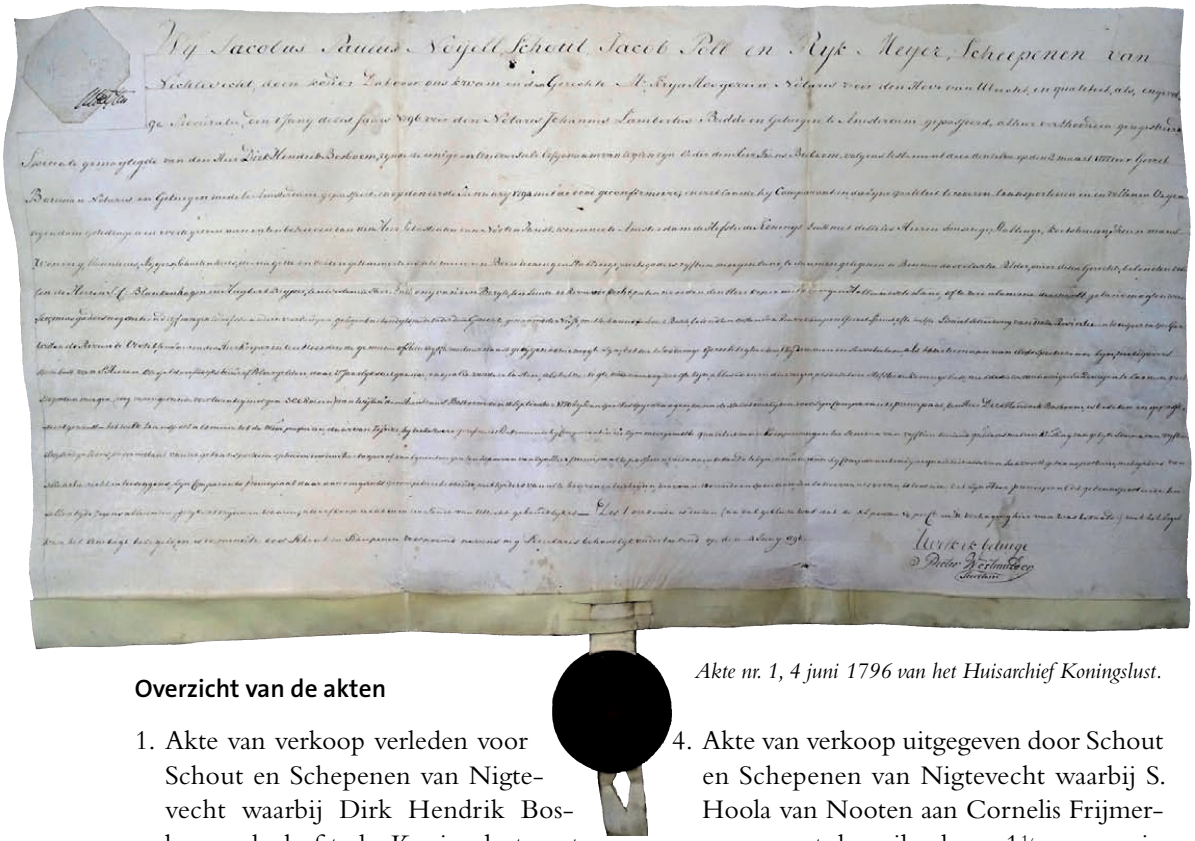

Akte nr. 1, 4 juni 1796 van het Huisarchief Koningslust.

Overzicht van de akten

1. Akte van verkoop verleden voor Schout en Schepenen van Nigtevecht waarbij Dirk Hendrik Bosboom de hofstede Koningslust met bijbehorende opstallen en landerijen verkoopt aan Sebastiaan van Nooten Jansz. Tezamen met een stuk land in het gerecht Nigtevecht voor een bedrag van 15.000 gulden, 04-06-1796
2. Akte van verkoop uitgegeven door het gemeentebestuur van Nigtevecht waarbij Antonie Henderik van den Berg een stuk weiland met een grootte van 1½ morgen (ongeveer 1,47 ha) in de Binnenaetsveldsche polder onder het gerecht van Nigtevecht verkoopt aan Sebastiaan van Nooten Jansz., 12-11-1800.
3. Akte van verkoop voor Schout en Schepenen van Nigtevecht waarbij Sebastiaan Hoola van Nooten de hofstede Koningslust met bijbehorende opstallen en landerijen verkoopt aan Cornelis Frijmersum voor een bedrag van 13.000 gulden, 20-04-1805
4. Akte van verkoop uitgegeven door Schout en Schepenen van Nigtevecht waarbij S. Hoola van Nooten aan Cornelis Frijmersum een stuk weiland van 1½ morgen in de Aetsveldsche polder in het gerecht Nigtevecht verkoopt voor 600 gulden, 28-11-1806
5. Extract van transportakte verleden voor Schout en Schepenen van Nigtevecht waarbij Cornelis Frijmersum de hofstede Koningslust, gelegen in de Binnenaetsveldsche polder in het gerecht Nigtevecht, met bijbehorende opstallen en landerijen alsmede enkele stukken land langs de weg van Weesp naar Nigtevecht verkoopt aan Hendrik Michmershuijsen voor een bedrag van 18.500 gulden, 22-09-1806

In deze krant een makelaarsadvertentie voor de verkoop van Hofstede Koningslust, de Buitenplaats Hinderrust en de weilanden in De Nesse. Wellicht dat deze advertentie heeft bijgedragen aan de verkoop die vastgelegd is in Akte 1 een maand later.

VRYHEID, GELYKHEID, BROEDERSCHAP.

A°. 1796. No. 41

HET TWEEDE JAAR

AMSTERDAMSCHE

COURANT.

DER BATAAFSCHE VRYHEID.

WORD UITGEGEVEN IN 'T HUIS DER STADE

DINGSDAG

BEZYDEN DE BEURS COURANT-DRUKKERYE.

DEN 5 APRIL.

DEEZE DUBBELE COURANT WORDT VOOR DEN ORDINAIREN PRYS UITGEGEVEN.

VRYHEID, GELYKHEID, BROEDERSCHAP.

DE Raad der Gemeente van Amsterdam, in vervulling gekomen zynde, dat by veele Burgers, tot de Gewapende Burgermagt deezer Stad behoorende, verkeerdelyk begrepen wordt, dat het Generaal Reglement van Orde en Burgerlyke Krygstucht, vervat in het Decreet van Organisatie van de Gewapende Burgermagt deezer Stad, zedert de deliberatien over de veranderingen en verbeteringen van hetzelve, reeds dadelyk buiten werking zoude zyn geraakt en geen kracht van Wet meerder hebben; en gelet desaangaande, dat, zo ter deezer zaake, als om andere redenen, veele Officieren van allerlei rang, en verdere Leden van de Gewapende Burgermagt deezer Stad, op de ingantsthyklte wyze by haar aanhouden, om de voorsz. veranderingen en verbeteringen in het Reglement van Discipline ten spoedigsten te arresteeren en daar te stellen: begrypende eindelyk, dat na de explicatie van de redenen aan het Provincial Bestuur van Holland, waar omme zy heeft moeten difficulteeren, om het Decreet van Organisatie van de Provisionele Representanten van het Volk van Holland, van den 18den February l. l., alsdan ter Stede in werking te brengen, zy niet zal kunnen worden verstaan, door het provisie decreteeren van eenige noodzaakelyke huishoudelyke Artikulgen, de deliberatien van de Nationale Vergadering over de Organisatie van de Bataafsche Gewapende Burgermagt, ofte ook die van het Provincial Bestuur van Holland, over de aanmerkingen van den Raad en Stad-Officieren deezer Stad op het voorsz. Decreet van 6 February l. l., voor uit te loopen, ofte daarop eenige inbreuk te maaken: — heeft om alle de voormelde redenen het van haare plicht geoordeeld, om by provisie de meest noodzaakelyke gedeelten van de ontworpene Plans tot uitgeeine, alteratie en amplitatie van het voornoemd General Re-

In de maand October de Interessen der gecouverteerde Anticipatie-Penningen, verschenen in October 1795.

In de maand November dezelven, verschenen in November 1795, als mede de Interessen, verschenen in October 1795, der Negotiatie van 5 Millioenen, van den Jaare 1791.

In de maand December de Interessen der gecouverteerde Anticipatie-Penningen, verschenen in December 1795, als mede de Interessen in de maanden November en December 1795 verschenen, der Negotiatie van 5 Millioenen, van den Jaare 1791, met dien verstande nogthans, dat van de Obligatien, gesproten uit gecouverteerde Anticipatie-Penningen, de Interessen zullen betaald worden tegen 2 en 1 half per Cent, en ten Comptoire-Generaal, in den Haag; alles conform de Resolutien van de voormalige Staaten van Holland en West-Friesland, de dato 4 May en 12 December 1780, en 20 Maart 1787.

Terwyl de Coupon van de Lotery van 10 Millioenen, in dato 23 July 1790, zullen betaald worden ten Comptoire der Ontfangers van de Gemeenelands-Middelen, in dezelve Steden, ter welker Kamer van de Compagnie dezelven pl.gtig betaald te worden.

Behoudens echter en gereserveerd voor deeze Provincie, om de ter zaake voorschreve uitstaande Penningen, niet alleen van de Compagnie in massa te repeteeren, maar Speciaal om dezelve uit de overtvolgende verkooping van Compagnies-Goederen te recouvreeren.

En ten eindelyk nog goedgevonden, dat, wegens de betaling der vervallen Interessen der Obligatien, gesproten uit de Lotery van zeven Millioenen, van den Jaare 1792, door de Provincie van Holland en Zeeland gezamentlyk gegaarandeerd, dadelyke nadere schikkingen met de Provincie van Zeeland zullen worden gemaakt, als onderling meest raadzaam zal ge-

G. Twist Cornelisz. en D. Westerhuis, Makelaars, zullen op Maandag den 9 Mey, te Amsterdam, in 't Oudezyds Heeren Logement, verkoopen:

No. I. Een zeer plaisante en extra welgesitueerde HOFSTEDE, genaamd KONINGS-LUST, met derzelfs hegte, sterke en weldoortimmerde Heeren Huizingen, Koets-huizen en Stallinge, Tuinmans Wooning, Tuinhuis, Schuitenhuis, vischryke Vyvers, Orangerie, Menagerie, &c. mitsgaders een Boeren Wooning, met extra weltoegemaakte Landerijen, groot te zamen 20 Morgen, voetstoots; gelegen aan de Rivier de Vecht, onder de Gerechte van Nichtevecht.

No. 2 Een plaisante en welgesitueerde BUITENPLAATS, genaamd HINDER-RUST, met deszelfs Heeren Huizinge, Koetshuis en Stallinge, Tuinhuis, Salon, Schuitenhuis, Menagerie, &c. als mede een Bosch, beplant met meest Hakhout, en Visrijke Vyvers groot te zamen circa 5 Morgen, voetstoots; gelegen aan de Rivier de Vecht, aan de Hinderdam, onder den Gerechte van Nederhorst den Berg.

No. 3. Vier Kampen extra weltoegemaakt WEILAND, genaamd DE NESSE, met de Akkers Hakhout en Hoephout, groot te zamen circa 6 Morgen, voetstoots; gelegen Buitendyks, onder den Gerechte van Nichtevecht, en zynde vry van Lasten. Alles breeder by Biljetten omschreven, en te zien Dingsdags, Donderdags en Saturdags, met een Briefje door een der gemelde Makelaars ondertekend. De Bewyzen van Eigendom en Veilconditien zullen 4 dagen voor en op den Verkoopdag te zien zyn, ten Comptoire van den Notaris J.L. BUDDE—Nog zullen de gemelde Makelaars op Saturdag den 21 May, op de voornoemde Hofstede Konings-Lust, verkoopen: De Lessenaars en Broeiraamen, Tuinsieradien, Tuin- en Tuinmans Gereedschappen, en het geen verder ten voorschyn zal worden gebragt.

Hendrik de Jongh, de verre, verre neef
*18 juli 1762, †18 december 1841

Tolgaarder, visser en castelein Hendrik de Jongh woonde met zijn gezin op de Hinderdam, in het inmiddels afgebroken pand, nu nr. 14.

Op dit schilderij staat zijn huis aan de Vecht bij de aanlegsteiger van de pont prachtig afgebeeld.

Uitleg over het familieverband door mevrouw M.R. Aartsen, mede-onderzoeker

Hendrik de Jongh van de Hinderdam stamt af van Hendrik Hendricksz de Jonghe, de broer van onze directe voorvader Theunis Jansz de Jonghe beiden uit Cortenhoef. Deze Hendrik de Jongh is dus wel verre familie, maar van een zijtak en dat zit zo.

Deze laatste Hendrick had oudere half broers Pieter Frederiksz Sol en Frederick Fredericks Sol en zij stonden financieel garant voor hem. Zo kon hij de Hinderdam uitbaten, tol innen en de aangrenzende herberg runnen.
Hendrik trouwt op 18 juli 1784 te Baambrugge met Antje Hendriks de Jong (zijn nicht).

NB. NB. HENDRIK DE JONGH, Castelein aan den Hinderdam, 3 kwartieruur van Weesp, adverteert, dat by hem te zien is een groote levendige STEUR, van 200 ℔ zwaar, in de Vecht gevangen, en waarvan men geen voorbeeld weet ooit in de Vecht zulk een groote Visch gevangen te hebben.
*** Door toeval een florissante BIER-NEERING te koop, om terstond te aanvaarden, zynde die Affaire veele Jaaren, met goed succes, in dat zelfde Huis gedaan en daarin nog gecontinueerd wordende, op de Reguliersgragt, by de Amstel Kerk, daar het Wapen van Zwitzerland uithangt, en nader onderrichting te bekomen is.
*** By toeval te Koop, om met primo November deezes Jaars te aanvaarden, een welgeconditioneerde en sederd Jaaren met succes geëxerceerde APOTHECARS WINKEL en OPSTAND, met alle deszelfs MEDICAMENTEN en GEREEDSCHAPPEN, gelegen in het voornaamste en Volkrykste gedeelte van Amsterdam. Nader onderrigting te bekomen by den KNECHT van het Committé van Geneeskundig Toevoorzigt.
Door verandering van Affaire uit de hand te Koop, een welbeklante en florissante FRANSCHE BROOD-BAKKERY met al deszelfs GEREEDSCHAPPEN, waarin de Affaire veele Jaaren is gedaan en nog met goed succes wordt gecontinueerd, waarby

Na Hendrik, de broer van Theunis volgt Hendricksz zoon Jacob Hendriksz de Jong (*1677 †1744) en dan weer zijn zoon Johannes Jacobsz de Jong gehuwd met Elisabeth Anthonies van Schaik. Zij trouwde eerst met Frederick Pietersz Sol en na diens dood trouwde zij met deze Johannes Jacobsz de Jong en dan volgt diens zoon Hendrick Johannes de Jong geboren op 18 juli 1762.

AMSTERDAMSE COURANT
DEN 2 AUGUSTUS 1798
NB. NB. HENDRIK DE JONGH, Castelein aan den Hinderdam, 3 kwartieruur van Weesp, adverteert, dat by hem te zien is een groote levendige STEUR, van 200 KG zwaar, in de Vecht gevangen, en waarvan men geen voorbeeld weet ooit in de Vecht zulk een groote Visch gevangen te hebben.

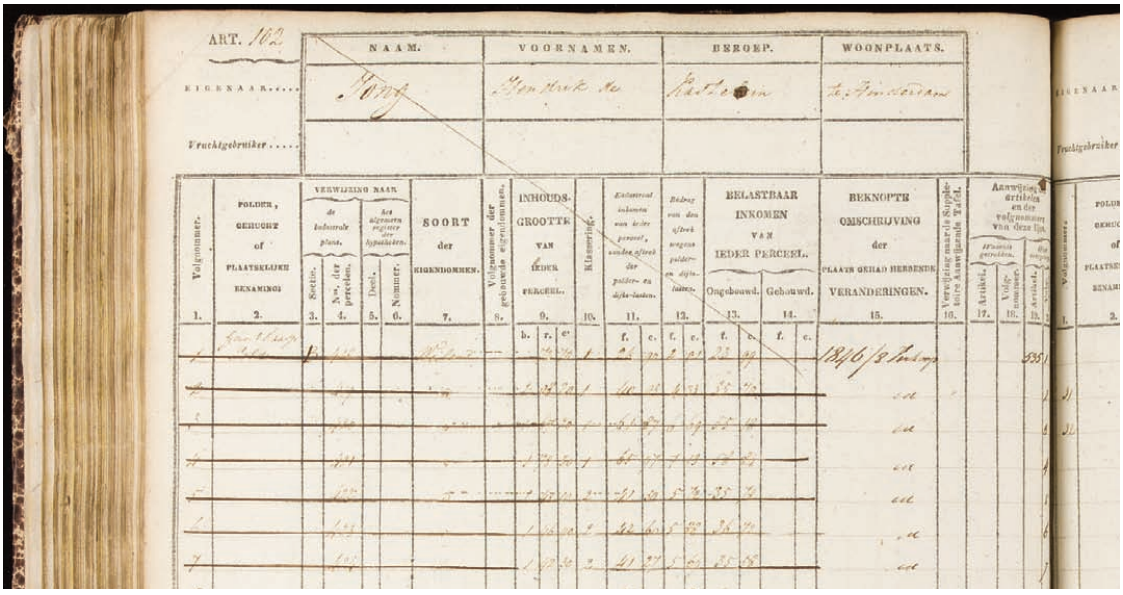

ART. 102
NAAM. VOORNAMEN. BEROEP. WOONPLAATS.
EIGENAAR..... Jong Hendrik de Kastelein te Hinderdam
Vruchtgebruiker.....
Volgnummer. | POLDER, GEHUCHT of PLAATSELIJKE BENAMING | VERWIJZING NAAR de Inkomste plaats, Sectie. | No. der perceelen. | het afgesneden register der hypotheken, Deel. | Nommer. | SOORT der EIGENDOMMEN. | Volgnummer der gemeente-registers. | INHOUDS-GROOTTE VAN IEDER PERCEEL. b. r. c. | Klassering. | Kadastraal inkomen van ieder perceel, zonder afpak der polder- en dijk-lasten. | Bedrag van den afpak wegens polder- en dijk-lasten. | BELASTBAAR INKOMEN VAN IEDER PERCEEL. Ongebouwd. f. c. | Gebouwd. f. c. | BEKNOPTE OMSCHRIJVING der PLAATS GEHAD HEBBENDE VERANDERINGEN. | Verwijzing naar de Supplementaire Aanwijzende Tafel. | Aanwijzing en de volgnummers van deze lijst. Artikel. | Volgnummer. | Volgnummer. | POLDER GEHUCHT of PLAATSELIJKE BENAMING
1. | 2. | 3. | 4. | 5. | 6. | 7. | 8. | 9. | 10. | 11. | 12. | 13. | 14. | 15. | 16. | 17. | 18. | 19. | 1. | 2.
1 | Jong Hendrik | 1 | | | | | | | | | | | | 1816/18 Weesp | | | | 5351 | |

Uit het archief van Weesperkarspel wat ondergebracht is in het Stadsarchief van Amsterdam, een uitsnede. ART. 102 Hendrik de Jong, Kastelein te Hinderdam zijn weilanden in de Polder Gein & Gaasp.

De teloorgang van de buitenplaatsen en het einde van de Hofstede Koningslust

Hendrik de Jongh beheerde zijn vele bezittingen met verve en raakte in zeer goeden doen. Ondanks dat de tijd in negatieve zin sterk aan het veranderen was. De rijke tijd was voorbij ook voor de eigenaren van de buitenplaatsen. Verkoop en afbraak van hun buitenhuizen werd bijna een dagelijkse realiteit. Begin van het jaar 1811 kocht Hendrik de Jongh samen met Cornelis Schreuder de Hofstede genaamd Koningslust. Niet voor bewoning of verhuur maar om het te (laten) amoveren. Na of misschien al tijdens de afbraak werden alle bruikbare materialen zoals bouwstenen, houten ramen, poorten, beslag, interieuren en tuinornamenten verkocht. Dat leverde beide eigenaren veel geld op.

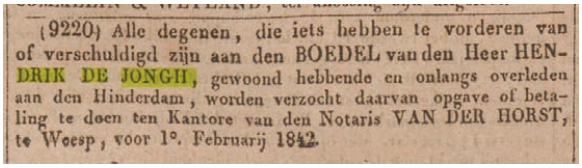

(9220) Alle degenen, die iets hebben te vorderen van of verschuldigd zijn aan den BOEDEL van den Heer HENDRIK DE JONGH, gewoond hebbende en onlangs overleden aan den Hinderdam, worden verzocht daarvan opgave of betaling te doen ten Kantore van den Notaris VAN DER HORST, te Weesp, voor 1°. Februarij 1842.

Advertentie van den Notaris VAN DER HORST voor de veiling van de nalatenschap van Hendrik de Jongh

Na Hendriks dood werd zijn uitgebreide nalatenschap publiek geveild in 'den Roskam' in Weesp. In die nalatenschap bevond zich 'de grond der geamoveerde Hofsteede Koningslust'. Deze grond werd verdeeld en de kampen land en weilanden gingen naar koopman Bernardus Hagedoorn uit Amsterdam. De landerijen van Koningslust waar het herenhuis stond met de nog aanwezige hoeve en de kwekerij kwam in handen van Christiaan Sorber uit Amsterdam.

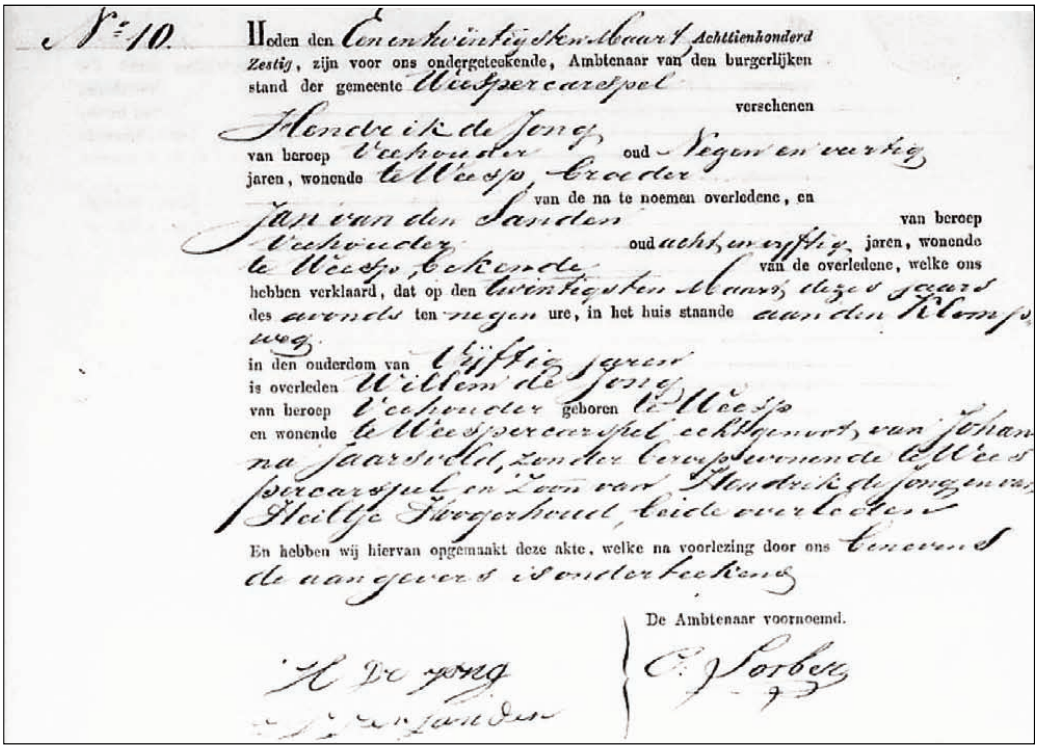

ALGEMEEN HANDELSBLAD MAANDAG 10 JANUARI 1842

Overlijdensakte van Willem de Jong(h) overleden op 20 maart 1860 in het huis op de Klompweg in Weespercarspel. Ondertekend door zijn broer Hendrik de Jong en veehouder Jan van der Sanden en de Ambtenaar voornoemd C. Sorber (eigenaar van o.a. de hoeve Koningslust).

WEESPERKARSPEL Sectie E 3e blad uit 1812, vernieuwd in 1905.
KONINGS LUST is niet meer. Alleen de naam en wat lijntjes geven nog de plaats aan.

Cornelis de Jongh en z'n omzwervingen

Cornelis is geboren op 31 december 1847 op de hoeve Koningslust in Weesperkarspel. Zoon van Willem de Jongh en Jannetje van Jaarsveld. Cornelis heeft tijdens zijn actieve leven verschillende beroepen uitgeoefend en is (deels) met zijn gezin door Nederland getrokken.

- 1863 Cornelis, veehouder van beroep heeft samen met zijn broer Jan, geboren op 27 september 1851, enige jaren gewoond in Abcoude op de Stammerdijk Wijk B nr. 24 bij hun zwager Jan Meier en zuster Heiltje de Jong(h).
  Het boerenbedrijf van de familie lag aan de dijk naast de Gaaspermolen. Een poldermolen voor het bemalen van de aangrenzende Gemeenschapspolder.
- 1866 op 11 januari zijn Cornelis en Jan vertrokken naar Baambrugge en ingeschreven in het Knechten- en Dienstbodenregister op 19 februari 1866.

- 1868 op 2 januari zijn beide broers in Nigtevecht gaan wonen.
- 1870 op 20 januari is Cornelis in Abcoude-Baambrugge getrouwd met Johanna Gezina Nagel. Johanna is geboren op 22 februari 1850 in Diemen. Zijn broer Jan is op 3 april 1879 in Weesp getrouwd met Pieternella van Schaik en is later op 28 januari 1881 overleden in Aarlanderveen.
- 1870 na hun trouwen zijn Cornelis en Johanna vertrokken naar Bodegraven en werkten daar als bouwman (boer) en bouwvrouw (boerin). Hier is hun zoon Willem de Jong- op 16 juni van dat jaar geboren. Deze Willem is de overgrootvader van mij en het 'lijdend' voorwerp in de familie van wel of geen h achter De Jong(h).
- 1871 verhuisd naar Nederhorst den Berg. Cornelis is daar ingeschreven als werkman en woonde met zijn gezin op de Hinderdam nr. 183, later kwam daar nr. 183a bij. De huizen in het dorp waren toen nog doorgenummerd. Hier is hun dochter Johanna de Jongh op 3 april 1874 geboren. Cornelis was toen werkzaam als tapper, winkelier, broodverkoper en veehouder. Het brood werd gebakken in een houtgestookte oven in het naastgelegen huis wat nu nr. 15 is en het vee liep achter in het Prutpoldertje.

Nieuwsgierig geworden naar de omzet en verdere inkomsten in die tijd ben ik naar het Streekarchief Gooi- en Vechtstreek gegaan waar beheerder Sjors Zanoli mij verder heeft geholpen. Dit leverde het volgende op.

Uit het REGISTER der PATENTSCHULDIGEN, Mei 1876, derde Kwartaal.

Op de 2e alinea staat nr. 183 'de Jong, Cornelis' aanwijzing Tapper bij de 10 liters en staande! Op de 3e alinea 'de Jong, Cornelis' aanwijzing Winkelier in Kruidenierswaren en Broodverkooper. Met een debiet van f 750.

PROVINCIE
Noord Holland
CONTROLE
Weesp
GEMEENTE
Nederhorst den Berg

REGISTER
DER
PATENTSCHULDIGEN,
in de gemeente Nederhorst den Berg
behoorende tot den Zesden rang.

Voor den jare 18[illegible]
derde Kwartaal.

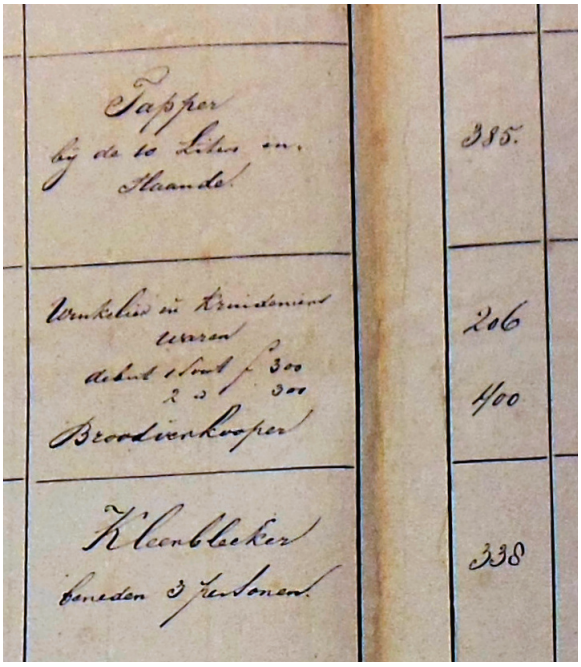
Tapper
bij de 10 Liters en
Staande
385.

Winkelier in Kruideniers
waren
debiet ruim f 300
" " 300
206
400

Broodverkooper

Kleinbleeker
beneden 3 Personen
338

REGISTER der PATENTSCHULDIGEN 1876 in de gemeente Nederhorst den Berg.

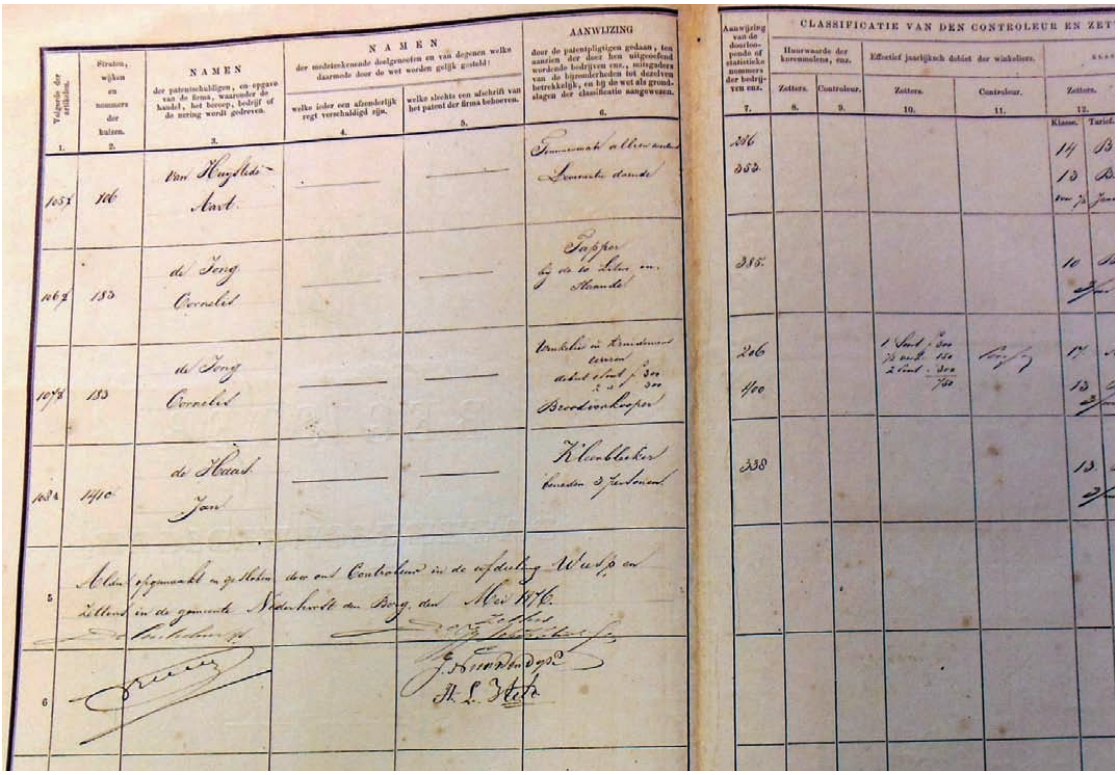

Uit het Register der Patentschuldigen, Mei 1876, derde Kwartaal.

- 1882 op 14 oktober is Cornelis met zijn gezin naar Apeldoorn vertrokken en in de wijk de Wormen gaan wonen. Hij werd daar als landbouwer ingeschreven. Volgens een medewerker van het CODA, het archief van Apeldoorn, was dit een wijk in het zuiden van deze plaats. De grond daar was vruchtbaar en prima te bewerken en er werd een nieuw treinstation gebouwd. Het gezin De Jongh is wellicht om economische redenen daar gaan wonen omdat Apeldoorn toendertijd volop in bloei was. Want in het Register der Patentschuldigen van 1882 staat genoteerd dat de omzet in de winkel aan de Hinderdam steed minder werd.

- 1884 op 16 april verhuisd het gezin weer naar Nederhorst den Berg. Hier is hun zoon Cornelis op 29 november van dat jaar geboren. Vader Cornelis was als winkelier weer aan het werk en woonde nu met zijn gezin op de Hinderdam wijk B nr. 17.

  Dezelfde woning als in 1874 alleen op een ander huisnummer, na invoering van de wijkindeling en de hernummering van de woningen. Uit het Register der Patentschuldigen blijkt dat de omzet in dat jaar als nihil werd omschreven. Misschien is dit wel de reden dat het gezin uit elkaar begon te vallen en dat Cornelis daarom zijn eigen weg is gegaan.

Tijdens een 'rondje Vecht' met mijn vader Willem reden wij op onze brommers van Hilversum naar Nederhorst den Berg. Op een gegeven moment stond hij stil voor het huis op de Hinderdam nr. 17 en zei: "Kijk, hier heeft je familie gewoond." Ja, wat moet je als jongen van 16 jaar daar nou mee?

Gelukkig heb ik het later beter begrepen.

- 1885 op 15 oktober is Cornelis vertrokken naar Hilversum en ging wonen in de Gasthuisstraat in het huis C2 en werkte daar als winkelier.
- 1888 op 7 november naar Bussum gegaan en woonde in wijk C huis 150a. Wijk C was Spiegel-Zuid en het huis Beerensteinerlaan 150a. In 1889 een woonhuis en daarvoor mogelijk een logement.
- 1889 op 31 januari is Cornelis weer vertrokken naar Hilversum en werkte als boerenknecht en woonde in het Achterom in huis H4.
- 1890 op 22 februari is hij bij zijn familie in Abcoude-Baambrugge gaan wonen.
- 1894 op 19 februari is de scheiding in Hilversum uitgesproken tussen Cornelis de Jongh en Johanna Gezina Nagel.
- 1895 op 13 april trouwt hun zoon Willem de Jong- met Geertruida Veldhuizen in Loosdrecht.

De Hinderdam links nr. 17 en rechts nr. 15 in het midden de al lang afgebroken stal. Aquarel schilder Gert Voorhaar 1946.

- 1903 woonde Cornelis in Hilversum op de Zuiderweg nr. 91 en werkte daar als stalknecht.
- 1910 op 14 december is hij ambtshalve als stalknecht vertrokken naar Nijmegen en gaan wonen bij zijn dochter Jannetje de Jongh en schoonzoon Tijmen van den Brink. Waarschijnlijk moest Cornelis als 'paardenman' zich in Nijmegen melden i.v.m. de dreiging van de Eerste Wereldoorlog. In- en rond deze stad lagen militaire afdelingen die met paarden en wagens de strijd konden aan gaan.

Foto's met dank aan het Streekarchief Gooi en Vechtstreek (SAGV) te Hilversum.

Achterom nr. 11 t/m 15 vlak voor de afbraak.

Achterom links huis nr. 4 de Model Slagerij.

Willem de Jong- met Geertruida Veldhuizen. Ca 1895.

- 1912 op 15 juni vertrokken naar Abcoude, Het Gein, Wijk B, huis 74 om zijn schoonzus Aaltje Schrijver bij te staan na het overlijden van zijn broer Hendrik op 2 januari 1912.
- 1913 op 9 juni is hij gaan wonen bij familie in Amsterdam op de Van Ostadestraat nr. 293 II.
- 1914 op 23 oktober is Cornelis naar Nijmegen verhuisd en weer gaan wonen bij zijn kinderen boven de bloemisterij 'Magazijn Flora' op het Kelfkensbosch nr. 4.
- 1915 op 14 maart is Cornelis de Jongh daar op 68-jarige leeftijd overleden. ■

Dank aan iedereen die mij geholpen heeft bij mijn familieonderzoek en het schrijven en uitgeven van deze 2e kroniek. Voor mijn medeonderzoekers Els N.G. van Damme en mevr. M.R. Aartsen maak ik een diepe buiging. Het Huisarchief van Koningslust is op afspraak te bekijken in het RHC Vecht en Venen in Breukelen: ***www.rhcvechtenvenen.nl****. De gevonden -h achter de naam de Jong- is te lezen in mijn artikel van mei 2020 'De geschiedenis van onze familie die klinkt als een klok'. Een PDF daarvan is te downloaden via de site* ***www.hk-kortenhoef****.*

Bloemisterij 'Magazijn Flora' het 2e huis vanaf de hoek. Kelfkensbosch nr. 4 Nijmegen, datering 1910-1914.

VERKRIJGBAAR BIJ DE HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

Themanummers van WERINON:
Van blekerij tot wasindustrie. (1992) € 2,50
Onderwijs in Nederhorst den Berg. (1994) € 2,50
Petersburg – Een verdwenen buitenplaats. (1996) € 3,00
Nederhorst den Berg Speciaal. (2001) € 3,00
Religieus Erfgoed – Geloven in monumenten. (2005) € 5,00
De Willibrordkerk door de eeuwen heen. (2008) € 5,00
Historische Canon van Nederhorst den Berg. (2009) € 10,00
Parochie H. Maria Hemelvaart – Nederhorst den Berg en Nigtevecht 1811-2011. (2011) € 5,00
Levensboek – Doot ende begraven. (2016) € 5,00
De Adellijke Stichting van Nederhorst den Berg in de vroege Middeleeuwen. (2021) € 5,00

Kwartaalblad WERINON:
Losse nummers. (indien voorradig) € 3,00

Boeken:
Nederhorst den Berg tijdens de oorlog. *Willy van Deutekom e.a.* (1986) € 1,00
Om het vriespunt – 100 Jaar IJsclub Nederhorst den Berg 1902-2002. *Jan Baar*. (2002) € 5,00
Warinschool 1881-1981 – Honderd jaar Christelijk Onderwijs te Nederhorst den Berg. (1981) € 2,50
Nederhorst den Berg – Tussen Vecht en Eem. (1993) € 7,00
De Brug – Een eeuw wijzer. (1999) € 1,00
Het gemeentehuis van Nederhorst den Berg. *W.J. v. Deutekom/J. Jansen*. (1984) € 1,00

DVD:
Nederhorst den Berg anno 2001. € 10,00
Nederhorst den Berg 1965. € 10,00
Nederhorst den Berg door de jaren heen. € 10,00
De Willibrordkerk in ere hersteld. € 10,00

Streekarchief Gooi en Vechtstreek (SAGV)

Bezoekadres: Oude Enghweg 23, Hilversum.
Openingstijden: maandag en dinsdag 9.00 uur-17.00 uur.
Informatie: telefoon 035-6292646 en
www.gooienvechthistorisch.nl

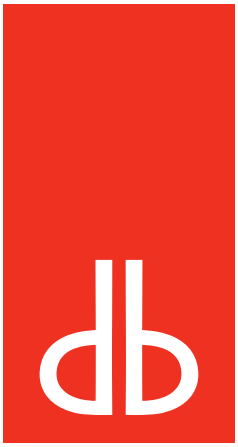

dunnebier

print & marketing

Direct mail | Cross media | Fulfilment & MRM | Drukwerk & promotie

Nieuw Walden 6 • 1394 PB Nederhorst den Berg
+31 (0) 294 25 62 00 • info@dunnebier.nl
www.dunnebier.nl